

VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI
VAPAAKAUPPALEHTI

PÄÄKIRJOITUS

Eurooppa tarvitsee kasvua ja eurooppalaiset työtä. Myös me suomalaiset tarvitsemme kasvua ja työtä. Jos talous olisi kasvanut viime vuosina riittävästi, ei vihattuja päätöksiä kehysriihessä olisi tarvinnut (koskaan) tehdä. Nyt niitä tehtiin.

Oli pakko. Kaikkiin sattui. Hallitus kantoi vastuunsa.

Samaa mantraa toistetaan, kun puhutaan neuvotteilla olevasta EU:n ja Yhdysvaltain välisestä transatlanttisesta kauppa- ja investointikumppanuudesta, tuttavallisemmin TTIP:stä. Kasvu ja työpaikat ovat sopimuksen vahvimmat perustelut, joita hyödyntävät Alexander Stubb, ulkoasiainministeriö, yritysjärjestöt ja komissio.

Julkisessa keskustelussa niin kehysriihen päätökset kuin vapaakauppasopimuskin ovat välttämättömiä ja ennen kaikkea "meidän kaikkien parhaaksi". Päätäjien valitsema ja median suitsuttama linja on osa pitkää yhteiskuntapoliittista jatkumoa, jossa taloudellinen kasvu ajaa ohii kaikista muista yhteiskunnallisista päämääristä.

Taloukasvua taas tavoitellaan uusliberalistisella politiikalla, toisin sanoen vapaakaupalla ja valtion menojen leikkaamisella. Kummassakin tapauksessa poliittiset päätökset ovat lisäksi niin tärkeitä, ettei niistä voi etukäteen julkisesti puhua – siis päätökset tehdään salaa kabineteissa.

TTIP:n ja (näin ollen) tämänkin lehden ytimessä ovat vapaakauppa ja julkisen vallan roolin kutistaminen. Tässä lehdessä teemaa käsitellään kuitenkin nykypäivän poliittiselle totuudelle vaihtoehdoista näkökulmasta. Martti Koskeniemi kertoo sijoittajasuojasta. Heikki Patomäki analysoi syitä neuvottelujen taustalla, Thomas Wallgren puolestaan sitä, kuinka sopimusta voidaan vastustaa. Sirpa Kauppinen kuvailee sopimuksen aiheuttamaa ympäristöuhkaa, ja Johannes Hirvaskoski analysoi tehokkuuden ja inhimillisyyden välistä ristiriitaa vapaakaupassa ja metropolitaloudessa.

Koska sopimuksesta päättää Euroopan parlamentti ja koska vaalit ovat oven takana, on lehdessä analyysi suomalaisille eurovaaliehdokkaille tehdystä TTIP-kyselystä. Jos koet olevasi edes hieman huolestunut TTIP-sopimuksen sisällöstä, kannattaa lukea, miten ehdokkaat siihen suhtautuvat. Kyselystä tulee tarkempi ja kattavampi analyysi toukokuun alussa sivustolle ttiinfo.wordpress.com sekä Suomen Attacin kotisivuille.

Kaikkia TTIP:tä koskevaa lehdessä ei ole käsitelty. Lehdessä uupuu analyysi esimerkiksi sopimuksen suhteesta tietosuojaan, väärentämisen vastaiseen sopimukseen (ACTA) ja patenttioikeuksiin tai lääkkeiden hintoihin.

Taloukasvun luominen voi olla vastuullista, mutta kenen näkökulmasta ja millä ehdoilla? Tähän kysymykseen lehtemme luo toivottavasti hyödyllisen ja ehdottoman kriittisen valokeliansa.

Antoisaa lukukokemusta. Jos kiinnostut, tule mukaan vaikuttamaan (ttiinfo.wordpress.com) ja anna äänesi kuulua (myös vaaleissa)!

Marko Juutinen (ATTAC, TTIP-verkosto)
Veera Kaleva (Viva, TTIP-verkosto)

Lehti on puoluepoliittisesti sitoutumaton. Lehden on toimittanut Suomen Attac ja TTIP-verkosto. Verkostoon kuuluu kansalaisia ja kansalaisjärjestöjä.

HIEKANJYVÄT

Suomen Attac ry:n jäsenlehti
Teemanumero
Yhteistyössä TTIP-verkosto

Päätoimittaja: Marko Juutinen **Kirjoittajat:** Lucas Böhm, Omar El-Begawy, Otto Bruun, Tiina Heikkilä, Veera Kaleva, Hannu Laurila, Angi Mauranen, Jukka Peltokoski ja Henri Purje **Eurovaaleissa ehdolla olevat kirjoittajat:** Johannes Hirvaskoski, Sirpa Kauppinen, Heikki Patomäki ja Thomas Wallgren **Kääntäjät:** Jouni Sirén ja Helena Hämäläinen **Ulkoasu:** Antti Kukkonen: **Kannen kuvitus** Oskari Wäänänen **Yhteydenotto:** hiekanjyvät@attac.fi
Painopaikka: I-Print Oy, Seinäjoki 2013

ISSN-L 2243-3899, ISSN 2243-3899 (Painettu),
ISSN 2243-3902 (Verkköjulkaisu)

Globaali demokratia – utopiaa vai ihmiskunnan pelastus: Attacin keskustelutilaisuus 30.03. Helsingissä. Panelisteina Teivo Teivainen (vas.), Heikki Patomäki ja Fernando Iglesias. Kuva: Marko Juutinen.

Miten TTIP myydään suurelle yleisölle?

MAI-sopimusCOMPASTUI kansalaiskeskusteluun. Siksi TTIP:n taustavoimat haluavat ajoissa päättää, miten ja mistä keskustellaan. Näin se käy Saksassa.

Vuonna 1998 OECD sorvasi sopimuksen, jonka oli tarkoitus madaltaa kansainvälisen kaupan esteitä eli lisätä sijoittajien oikeuksia. Tämä niin sanottu MAI-sopimus eli monenkeskinen investointisopimus (Multilateral Agreement on Investment) kaatui, kun julkinen arvostelu sai Ranskan taipumaan.

Nyt 16 vuotta myöhemmin sijoittajien oikeuksia ajetaan TTIP:llä eli transatlanttisella kauppa- ja investointikumppanuudella (Transatlantic Trade and Investment Partnership).

TTIP:n aloitteentekijöitä ja tukijoita ovat ennen muuta monikansalliset suuryritykset ja uusliberalismin puolestapuhajat. Kun sopimusta kaupitellaan suurelle yleisölle, keinoina ovat harhautus ja julkisen arvostelun vaientaminen.

Kun halutaan ohjalla keskustelua kiistanalaisista hankkeista, perusnäkemyksi on jättää arvostelu huomiotta aina kun mahdollista ja keskittyä väitettiin hyötyihin. Julkisuuteen vuotanut EU:n viestintästrategia sanoo sen näin:

”Tavoitteena on sopimusneuvottelujen alussa rajata keskustelua tiedottamalla myönteisesti siitä, mistä TTIP:ssä on kyse (kuten taloudellinen hyöty ja johtava asema maailman-kaupassa), sen sijaan, että lähdetään puolustusasemista selittämään, mitä TTIP ei ole (eli tietosuoja ja EU:n standardeja ei heikennetä).”

Tavoitteen saavuttamiseksi strategia ehdottaa ”kokonaisvaltaista lähestymistapaa”.

”Sen tulee olla sekä ennakoiva että nopeasti reagoiva. On seurattava julkista keskustelua ja tuotettava tarkkaan suunnattua materiaalia, jota levitetään kaikkien kanavien kautta eli myös internetissä ja sosiaalisissa medioissa.”

Strategian ydinviesti on tämä: ihmisille on syötettävä joka tuutista myönteisiä uutisia TTIP:stä ennen kuin arvostelijat saavat heidät kyseenalaistamaan sopimuksen.

Erityisesti puhe ”puolustusasemista” osoittaa, että TTIP:n alullepanijat eivät halua avointa keskustelua sen eduista ja haitoista. He haluavat, että sopimus solmitaan. Jos suuri yleisö tietää, mistä sopimuksessa on kysymys, se mitä todennäköisimmin estää sen.

Siksi puolustajien pääpyrkimys on luoda myönteinen mielikuva TTIP:stä eikä kumota vastustajien väitteitä. Julkinen keskustelu tuskin tuottaisi tukea sopimukselle.

Kun suuryritys haluaa ohjata julkisuutta ja estää avoimen keskustelun, on avuksi, jos sattuu olemaan yksi maailman suurimmista mediayhtiöistä. Bertelsmann on sellainen.

Bertelsmann omistaa Saksan suurimman televisiokanavan ja johtavat talouslehdet. Yhtiön taustalla on vaikutusvaltainen uusliberalistinen ajatushautomo Bertelsmannin säätiö.

Sen varapuheenjohtaja **Liz Mohn** on liittokansleri **Angela Merkelin** läheinen ystävä. Merkel taas on yksi TTIP:n aloitteentekijöistä ja suurimmista tukijoista Euroopassa.

Kun valtaviiran media alkoi loppuvuodesta 2013 kiinnittää huomiota TTIP:hen, Bertelsmannin säätiö julkaisi raportin. Jo otsikossaan raportti julisti, että ”jokainen hyötyy TTIP:stä” ja ”tutkimuksen mukaan TTIP luo 160 000 uutta työpaikkaa”.

Sopimuksen arvostelua ei mainittu sanallaan. Lehdistö uutisoi raportista tyyliin ”TTIP luo 160 000 uutta työpaikkaa Saksassa”.

Ensivaikutelma on tärkeää. Varsinkin silloin, kun ihmiset eivät aktiivisesti etsi tietoa, jo muutama pikku uutinen voi luoda miellelyhtymän taloukasvun, työllisyyden ja TTIP:n välille. Kun TTIP yhdistyy myönteisiin asioihin, itse sopimuksin vaikuttaa hyvältä.

”Ensivaikutelma on tärkeää. Varsinkin silloin, kun ihmiset eivät aktiivisesti etsi tietoa, jo muutama pikku uutinen voi luoda miellelyhtymän taloukasvun, työllisyyden ja TTIP:n välille.”

Tutkimus, jonka mukaan TTIP luo 160 000 uutta työpaikkaa, oli Bertelsmannin säätiön itse tilaama. Jopa tutkimusryhmän johtaja pitää uutisointia harhaanjohtavana. Työpaikkojen määrä perustuu täysin epärealistisiin oletuksiin: EU:n ja USA:n kaupan pitäisi kasvaa 80 prosenttia. Lisäksi EU:n ja USA:n pitäisi muuttua sisämarkkina-alueeksi eli USA:n pitäisi ottaa käyttöön kaikki eurooppalaiset lait ja säädökset.

Kun luku asetetaan oikeisiin mittasuhteisiin, 160 000 ei edes ole erityisen paljon. Tutkimusryhmän johtaja **Gabriel Feldmayr** toteaa: ”Jopa kaikkein optimistisimmassa vaihtoehdossa vaikutus kokonaistyöllisyyteen on vain noin 0,4 prosenttia.”

Lukas Böhm
Suomentanut Jouni Sirén

OIKEUDELLINEN VALTA

Kolonialistinen järjestely

TTIP:n suurin kiistakohta on sijoittajasuojamekanismit tai investointisuojaksi nimitetty menettely. Nykyisen luonnoksen mukaan toteutuessaan se antaisi yrityksille mahdollisuuden viedä riidat ylikansalliseen välimiestuomioistuimeen, jos yritys tulkitseisi esimerkiksi EU-valtion kansallisen parlamentin säätämän lain rajoittavan voitoja TTIP-sopimuksen vastaisesti.

Kansainvälisen oikeuden professori Martti Koskenniemi vastasi kysymyksiimme sijoittajasuojasta.

Q: Mikä on TTIP:n sijoittajasuojan suurin oikeudellinen ongelma?

A: Julkisen vallankäytön rajoja siirretään välitymenettelyyn, jossa julkisen intressin näkökulma ei tule esille. Harkittaessa esimerkiksi uutta ympäristö- tai työolainsäädäntöä on otettava huomioon yleinen etu, eikä vain kaupallista.

Q: Mitä välimiesmenettelyt ovat?

A: Välimiesmenettelyillä on täytäntöönpanollinen rooli sopimuksissa, joissa vastakkain ovat valtio ja yksityinen toimija. Suunnitellun TTIP:n sijoittajasuojan ongelma on siinä, että vastakkain – samalle viivalle – on asetettu valtio ja ulkomainen, yksityinen sijoittaja. Esimerkiksi Maailman kauppajärjestön menettelyssä vastakkain ovat valtiot.

Q: Miten TTIP:hen suunnitellun ylikansallisen sijoittajasuojamekanismin voisi korvata?

A: On kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen on Maailman kauppajärjestö WTO:n tyyppinen ratkaisu, jossa vastakkain ovat valtiot, eivätkä valtiot ja yritykset. Toinen vaihtoehto, jota itse kannatan, on ristiriitojen käsittely kansallisissa tuomioistuimissa. Tätä myös Maailmanpankin entinen johtaja Bob Zoellick esitti viime viikolla. On virhepäätelmä, että kansalliset

tuomioistuimet eivät tarjoaisi yritysten tarvitsemaa ennakoitavuutta. Ylikansallinen järjestely tarjoaa ennakoitavuutta kansallisia järjestelmiä huonommin.

Q: Miten rankka vallansiirto TTIP sijoittajasuojamekanismin olisi kansainvälisen oikeuden historiassa?

A: Hyvin rankka. Sijoittajasuojamekanismi muistuttaa tapaa, jolla kolonialistiset valtat siirsivät 1800-luvun lopulla omat kansalaisensa ja yrityksensä pois toimintamaan tuomiovallasta. Mekanismi on rakenteeltaan kolonialistinen. Sijoittajasuoja lähtee siitä, että valtio, jossa toiminta tapahtuu, ei voi itse määrittää julkisen intressinsä rajoja.

Q: Millainen sijoittajasuojan suhde kansalliseen perustuslakiin on?

A: Suurin osa vapaakauppajärjestelystä on taloudellisesti hyödyllisiä ja oikeudellisesti ongelmattomia. TTIP:n sijoittajasuoja ei kuitenkaan ole perustuslain hengen mukainen. Valtioelinten kuten tuomioistuinten toimivallan rajat tulee määrätä kansallisessa menettelyssä eikä Genevessä eliittijuristien tekemänä.

Q: Kenen etua sijoittajasuoja palvelee?

A: Sijoittajasuoja ei palvele yritysten tai kansalaisten etua, vaan investointiriitoihin erikoistuneita asianajotoimistoja. Yritykset eivät kykene ennakoimaan kutakin riitaa varten erikseen asetettujen välityselinten ratkaisuja. Ratkaisut ovat käytännössä menneet täysin eri suuntiin kokoonpanosta riippuen. Sitä vastoin asianajajien kannattaa nostaa näitä juttuja. On jopa syntynyt järjestelmä, jossa kolmas taho voi rahoittaa epävarmojen kanteiden nostamista siten, että asianajajat saavat aina palkkionsa.

Tiina Heikkilä

TÄSSÄ NUMEROSSA

Pääkirjoitus	2
Miten TTIP myydään suurelle yleisölle? Lukas Böhm	2
Oikeudellinen valta Tiina Heikkilä	3
Ideologisesta vapaakaupasta ja metropolitaloudesta järkevän mittakaavan kaupankäyntiin Johannes Hirvaskoski	4
Sääntelyvalta Marko Juutinen	4
Miksi EU ajaa uusia vapaakauppasopimuksia? Heikki Patomäki	5
TTIP-Kysely Marko Juutinen ja Veera Kaleva	6
Kaivokset ja kauppasopimukset Otto Bruun	7
Politiikkaa bioteknologia-teollisuuden ohjauksessa? Marko Juutinen	8
Maan Ystävät: Tämä TTIP-neuvotteluissa huolestuttaa Angi Mauranen	9
Ympäristöuhka nimeltä TTIP Sirpa Kauppinen	9
Lontoon City, pankit ja EU – kaikki samassa juonessa Tom Lines	10
TTIP ja julkiset hankinnat Omar El-Begawy	11
Investointisuoja käytännössä Henri Purje	11
Kasvua ja työpaikkoja Marko Juutinen ja Jukka Peltokoski	12
Talouden zombit ja minotaurokset Hannu Laurila	14
TTIP:stä sanottua Koonnut Veera Kaleva	14
TTIP on jäävuoren huippu: Miten sulatamme jään? Thomas Wallgren	15

Hyvä Attacin jäsen,

Attacin työ on kantanut hedelmää. Veroparatiisien ongelmat ovat laajasti ihmisten tiedossa, ja rahoitusmarkkinaverosta käydään poliittista kamppailua EU-tasolla.

Paljon on kuitenkin vielä tekemättä. Eurokriisi on vahvistanut sosiaalisia ongelmia aiheuttavaa talouskuripolitiikkaa, ja suuret pankit on julistettu järjestelmän kannalta niin tärkeiksi, että niitä on tuettava – vaikka sitten valtion varoin.

Attac toimii oikeudenmukaisemman maailmantalouden puolesta, jossa kansalaiset ovat järjestelmän tärkein osa. Tämän tavoitteen edistämiseksi Attac tarvitsee aktiivisia jäseniä.

Haluatko Sinä tietää, kuinka osallistua Attacin toimintaan aktiivisemmin? Oletko peräti kiinnostunut paikasta järjestön hallituksessa?

TULE SIIS ATTACIN VUOSIKOKOUKSEEN JA TARTU TOIMEEN!

Attac ry:n vuosikokous järjestetään lauantaina 10.5. klo 15.00–19.00 Kepan kokoushuone Auringossa (Töölöntorinkatu 2, Helsinki).

Kokous on jatkoa 30.3.2014 järjestetyille vuosikokoukselle, joka jouduttiin keskeyttämään.

Tilaisuudessa on kahvitarjoilu ja pientä purtavaa.

ATTAC RY:N SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN VUOSIKOKOUS

Esityslista

1. Kokouksen avaaminen
2. Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
3. Kokouksen järjestäytyminen: Puheenjohtajan, sihteerin, ääntenlaskijoiden (2 kpl) ja pöytäkirjantarkastajien valinta (2 kpl).
4. Esityslistan hyväksyminen
5. Vuoden 2013 toimintakertomus
6. Vuoden 2013 tilinpäätöksen esittely ja vahvistaminen sekä tilintarkastajien lausunto
7. Vastuuvapauden myöntäminen vuoden 2013 hallituksen jäsenille
8. Päätetään Into Kustannus Oy:n kanssa tehdyn jäsenlehtisopimuksen jatkumisesta
9. Vuoden 2015 jäsen- ja liittymismaksut
8. Vuoden 2014 toimintasuunnitelma
11. Vuoden 2014 talousarvio
12. Kahden tilintarkastajan ja kahden varatilintarkastajan valinta
13. Vuoden 2014 hallituksen varsinaisten (9-11) ja varajäsenten (4) valinta
14. Kokouksen julkilausuma
15. Muut asiat
16. Kokouksen päättäminen

IDEOLOGISESTA VAPAAKAUPASTA JA METROPOLITALOUDESTA JÄRKEVÄN MITTAKAAVAN KAUPANKÄYNTIIN

Onko keskittävän politiikan kritiikissä kyse vain syrjäseutujen edunvalvonnasta ja tierahoista, vai liittyykö aluepoliittiseen argumentaatioon jotakin syvällisempää? - Kyllä liittyy. Aluepolitiikan sijasta paljon osuvampaa olisi puhua mittakaavapolitiikasta. Aina on näet tähdellistä kysyä, missä mittakaavassa eri asioita kannattaa järjestää. Kyse on aina (aina) tehokkuuden ja inhimillisyyden välisestä ristiriidasta.

Tämä koskee myös, ja varsinkin, vapaakauppaa. Jos otamme vakavissamme ricardolaisen teorian suhteellisesta edusta ja erikoistumisesta, merkitsee se lopulta siirtymistä maailmanlaajuisiin funktioihin tuotannossa. Keskustelussa on aika ottaa erittäin vakavasti

se, että pitkälle etenevän erikoistumisen seurauksena vapaakauppa aiheuttaa paikallisella ja valtiollisella tasolla talouselämän rakenteellista yksipuolistumista.

Tämä liittyy keskittymiseen sitä kautta, että niin investointien, väestön kuin kaiken muunkin keskittyminen lähtee liikkeelle taloudesta ja sen tuotantorakenteesta. Toisaalla erikoistutaan monokulttuuriseen ja maksimaalisen tehokkaaseen viljelyyn, toisaalla maksimaalisen tehokkaaseen teolliseen tuotantoon ja toisaalla innovaatiotoimintaan sekä korkean arvonlisän luomiseen.

Myös Suomessa on koko 2000-luku painotettu lähes pelkästään korkean arvonlisän insinööriammattiteja sekä niinkutsuttua innovaatiotaloutta. - Mutta mitä korkean arvonlisän taloudella käytännössä tarkoitetaan? Yritysten toimintoja ajatellaan Michael Porterin teorian mukaan ketjuna, jossa luodaan arvoa. Ketju voidaan pilkkoa osiin. Se alkaa innovaatiotoiminnasta jatkuen tuotekehityksen ja tuotannon sekä markkinoinnin kautta jakeluun. Korkean arvonlisän kohtina näistä pidetään - hieman karkeistaen - innovaatiota ja markkinointia. Suomen kansantaloudessa

on 2000-luvulla tavoiteltu juuri noita ajatellen, että muuten emme voi kilpailla halpatuotannon kanssa.

Tässä strategiassa unohtuu se, että yrityksen arvoketju on samalla ihmisten osallistumisen ja osallistamisen ketju. Jos suomalainen yritystoiminta verkottuu maailmalle niin, että täällä on vain korkean arvonlisän töitä, olemme aiheuttamassa työmahdollisuuksien katoa ja toivotonmuutta suurelle osalle ihmisiä. Kaikki ihmiset eivät ole taipumuksiltaan tai kyvykkyyksiltään samanlaisia. Tämä koskee myös valkokaulushommia. Nimenomaan pääkaupunkiseudulla lisääntyvä korkeasti koulutettujen(kin) työttömyys antaa tästä jo viitteitä. Kun viedään edellytyksiä monipuoliselta mutta vähemmän tehokkaalta tuotannolta, viedään samalla edellytyksiä kaikkien yhteiskunnalta.

Kaupunkien kasvu ei ole itsestään selvä kehitys. Sitä tuetaan voimakkaasti sekä poliittisesti että taloudellisesti mittakaavaetuja saavuttamiseksi. Metropolitalous perustuu pitkälle erikoistuneeseen vapaakauppaan, mutta ei ota huomioon, että ihmisyksilöiden välisen erilaisuuden vuoksi vapaakaupan pitkälle erikoistunut malli ei ole sosiaalisesti kestävä.

Metropolitalous hyödyttää osaavinta ja innovatiivisinta eliittiä, mutta ei keskiluokkaa, ei kaupunkikeskuksissa eikä niiden liepeillä maaseudusta puhumattakaan.

Vapaakaupan pitkälle erikoistunut malli ei ole kestävä myöskään ekologisesti.

Tilanpuutteen vuoksi viittaan tässä ainoastaan lähde- ja nieluressurssien ylikulutukseen ja Jevonsin paradoksiin. Jevonsin paradoksin takia tehokkuus ei ole vain hyvä asia, ei edes ekotehokkuus. Tämän mieltäminen ei ole helppoa. Suhteellinen säästö johtaa vain resurssien kulu-

” Metropolitalous perustuu pitkälle erikoistuneeseen vapaakauppaan, mutta ei ota huomioon, että ihmisyksilöiden välisen erilaisuuden vuoksi vapaakaupan pitkälle erikoistunut malli ei ole sosiaalisesti kestävä.”

tuksen absoluuttiseen lisääntymiseen. Olemme jo kajoamassa planeetan suuriin maa- ja meriekosysteemeihin intensiteetillä, jonka tulosta emme hallitse. Lähde- ja nieluressurit ovat ylikuormitettuja, ennen muuta ilmasto.

Johannes Hirvaskoski
Keskustan eurovaaliehdokas

SÄÄNTELYVALTA

Vapaakauppa vaikuttaa oikeuden ja politiikan väliseen suhteeseen. Missä määrin se vaikuttaa, riippuu a) sääntelyn periaatteista vapaakaupassa ja b) missä laajuudessa niitä sovelletaan yhteiskunnassa. Vapaakauppa voi tarkoittaa kauppaoikeuden asettamista politiikan yläpuolelle.

Politiikka puolestaan tarkoittaa poliittisin perustein harjoitettavaa (demokraattista) sääntelyä. Poliitiikan avulla puututaan markkinoiden toimintaan ja vaikutetaan ihmisten käyttäytymiseen.

POLITIikka EHKÄISEE ERIARVOISTUMISTA

Sytä poliittisen sääntelyn tarpeelle voidaan johtaa vaikka markkinoista itsestään. Yksi keskeinen syy on markkinaepäonnistumiset. Rahoituskriisi on tästä oivallinen esimerkki. Se oli seurausta poliittisen sääntelyn purkamisesta.

Julkinen monopoli on yksi poliittisen sääntelyn muodoista. Julkista monopolia on perusteltu jätehuollossa, vedenjakelussa, sähköjakelussa ja rautatieliikenteessä sillä, että yritystoiminta näillä aloilla saattaisi johtaa korkeisiin kuluttajahintoihin, koska kilpailullisia markkinoita on vaikeaa ja tehotonta järjestää (luonnollinen monopoli).

Sosiaalipolitiikka on toinen poliittisen ohjauksen syistä. Oikeus terveyteen ja koulutukseen on useassa maassa nähty niin oleellisena osana ihmisten elämää, että ne esiintyvät jossakin muodossa monien valtioiden perustuslaissa (perusoikeudet).

Pohjoismaissa kaikille ihmisille tulotasosta riippumattomia oikeuksia on tavallista enem-

män. Etenkin verrattuna Yhdysvaltoihin, maailman suurimpaan demokratiaan, osoittautuu ero varsin räikeäksi.

VAPAAKAUPPA HEIKENTÄÄ POLITIikkaa

Vapaakauppasopimuksissa sääntelyn periaatteet johdetaan markkinoista. Maailman kauppajärjestön yleisessä palvelusopimuksessa (GATS) kolme ydinperiaatetta ovat suosituimmuus, markkinoillepääsy ja kansallinen kohtelu.

Suosituimmuusperiaatteen mukaan kaikille toimijoille on taattava samat edut kuin sille maalle, jonka edut ovat parhaat. Markkinoillepääsy tarkoittaa markkinoiden avaamista toimialakohtaisesti tai yleisesti sopimuksesta riippuen. Kansallinen kohtelu puolestaan tarkoittaa, että kaikille yrityksille ja kaikelle työ-

” Vapaakauppa vaikuttaa oikeuden ja politiikan väliseen suhteeseen.”

voimalle on lisäksi suotava samanlaiset oikeudet kuin kotimaisille yrityksille ja työvoimalle.

Koska vapaakaupan oikeusperiaatteet nostavat kauppaoikeuden poliittisen sääntelyn yläpuolelle kaikissa niissä asioissa, joihin niitä sopimuksen perusteella sovelletaan, voidaan TTIP-sopimuksella teoriassa korvata demokratia kauppaoikeudella.

Tästä samasta syystä GATS-sopimusta neuvoteltiin positiivisen listan perusteella: vapaakauppaa sovellettiin (ja sovelletaan) vain

ns. erityisten sitoumusten listaan kirjattujen sitoumusten mukaisesti.

GATS:ssa 90 prosenttia jäsenmaista listasi turismin ja viihdealan palvelukaupan piiriin. Paljon harvempi listasi rahoitus- ja telekommunikaatiopalvelut ja vain 40 prosenttia koulutuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelut.

Niinpä GATS-sopimuksella ei korvattu demokraattista sääntelyä. Tätä GATS-sopimuksen puolta korostaa myös WTO:n riitojensovittelumenetelmä: valtiot vastaan valtiot. Samoin sitä korostaa julkisten palveluiden jättäminen sopimuksen ulkopuolelle.

Julkisiksi määriteltiin kaikki (julkista valtaa käytettäessä tarjottavat) palvelut, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailussa yhden tai useamman muun kanssa. 20 vuotta sitten, ennen uuden julkishallinnan oppeja (NPM), tämä lie ollut riittävä määritelmä. Nyt tilanne on muuttunut.

TTIP LAAJENTAA KAUPPAOIKEUTTA JA KAVENTAA POLITIikkaa

TTIP-sopimuksesta tulee laajempi kuin Maailman kauppajärjestön sopimukset. Olkoon esimerkkinä raportti, jonka nojalla ministerineuvosto 2013 maaliskuussa myönsi komissiolle neuvottelumandaa. Siinä todetaan:

”...laajassa kauppa- ja investointisopimuksessa tulisi saavuttaa kunnianhimoiset lopputulokset kolmella kattavalla alueella: a) markkinoillepääsy; b) sääntelyyn liittyvät asiat ja tullien ulkopuoliset kaupan esteet; ja c) uudet yhteistyömuodot ja säännöt globaalien kaupan haasteisiin ja mahdollisuuksiin vastauksiksi.”

Marko Jutinen

MIKSI EU AJAA UUSIA VAPAAKAUPPASOPIMUKSIA?

Maailmankauppaa on vapautettu koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan. GATT-sopimus solmittiin vuonna 1947 edistämään kansainvälistä kauppaa. Se oli tulleja ja kaupankäyntiä koskeva yleissopimus, joka oli voimassa vuoteen 1995 eli maailman kauppajärjestö WTO:n perustamiseen asti. Sinä aikana käytiin seitsemän laajaa kauppaneuvottelukierrosta. Keskimääräinen tullitaso laski 40 prosentista neljään prosenttiin.

WTO:ssa kaupan edistäminen on jatkunut. Doha-kierros pantiin alkuun marraskuussa 2001. Se on törmännyt moniin erimielisyyksiin ja edennyt vain vähän. Kuitenkin joulukuussa 2013 solmittu Balin minisopimus puuttuu moniin kaupankäyntiin vaikuttaviin kansallisiin ja hallinnollisiin sääntöihin.

Miksi EU haluaa yhä uusia kahdenvälistä vapaakauppasopimuksia, vaikka tullit ovat jo valmiiksi alhaisia ja vaikka kauppiaan vaikuttavista teknisen sääntelyn muodoista neuvotellaan myös globaalisti? Mihin ylipäänsä perustuu kaikista rajoitteista vapaan kaupan oikeutus? Miten vapaakauppapyrkimykset liittyvät vallitseviin talouspoliittisiin oppeihin laajemmin?

VAPAA KAUPAN PERUSTELU

David Ricardo keksi 1800-luvun alkupuolella uuden tavan perustella kauppakiintiöistä luopumista ja tullien alentamista. Maa ei tarvitse absoluuttista etua hyötyäkseen vapaasta kaupasta. Kauppa johtaa erikoistumiseen ja työnjakoon ja siten kokonaistuotannon kasvuun. Pelkkä suhteellinen etu riittää lähtökohdaksi.

Ricardo vertasi kahta idealisoitua ja ajatonta tilannetta toisiinsa. Kahden maan maailmassa kumpikin voi erikoistua ilman kustannuksia tuottamaan sitä hyödykettä, jonka tuottamisessa sillä on suhteellinen etu.

Kuitenkin todellisessa historiallisessa maailmassa erikoistuminen aiheuttaa myös kustannuksia, jotka voivat ylittää vapaakaupan mahdolliset edut. Olemassaoleva osaaminen, koneet ja laitteet menettävät arvoaan. Minkään maan ei myöskään kannata erikoistua yksinkertaisten raaka-aineiden tai perustuotteiden

tuottajaksi. Sen sijaan orastavaa teollisuutta kannattaa usein suojella ja kehittää myös valtiollisen suunnittelun keinoin.

Vaikka Ricardon teoria joissain tilanteissa toimisikin (eli lisääntyvän työnjaon tehokkuushyödyt ylittävät sopeutumiskustannukset eikä työnjaosta ole kenellekään haitallisia kerrannaisvaikutuksia), on se 2000-luvun maailmassa kyseenalainen. Tullit ovat jo valmiiksi varsin alhaisia. Työnjako on jo muotoutunut pitkän ajan kuluessa. Suuri osa maailmankaupasta käydään keskenään samanlaisten maiden välillä tai teollisuudenalojen ja suuryhtiöiden sisällä.

Tässä mielessä ricardolainen perustelu kaupan lisävapauttamiselle on menneestä maailmasta. Nykytilanteesta kaupan vapauttaminen ei juurikaan lisää erikoistumista, vaan sen tarkoitettua ja tarkoittamatonta seuraukset ovat muualla.

Dani Rodrik teki vuonna 2001 systemaattisen empiirisen katsauksen kaupan vapauttamisen saavutuksiin. Hän havaitsi, että usein kaupan vapauttaminen pikemminkin vähentää materiaalista hyvinvointia kuin lisää sitä. Yksittäisten maiden näkökulmasta avoinna olevia ja hyödyllisiä kehityspolkuja on useita, mutta vapaakauppa voi pakottaa sitoutumaan yhdelle polulle, joka ei toimi. Kaikissa tilanteissa kaupan lisävapauttaminen huonontaa aina vähintään joidenkin tilannetta.

ARVIOT VAPAAKAUPAN VAIKUTUKSESTA KASVUUN

Kun uusiin vapaakauppaneuvotteluihin ryhdytään, eri osapuolet pyrkivät perustelemaan neuvotteluita ja omia kantojaan laajemmalle yleisölle. EU-komissio esimerkiksi oikeuttaa TTIP-neuvotteluita yleisölle viittaamalla sopimuksen positiivisiin kasvuvaihteluihin. Komission teettämässä selvityksessä arvioidaan kasautuvia kokonaisvaikutuksia yli kymmenen vuoden ajalle eli vuoteen 2027 asti.

Eri skenaarioiden kasvulupaukset ovat pieniä. Kaikkein "optimistisimmassakin" skenaarioissa sopimuksen bruttokansantuotteen

kasvu lisäävät vaikutukset olisivat lähiaikoina vain 0,05 prosentin luokkaa per vuosi. Väitetty lisäys on niin pieni, ettei sitä koskaan voida testata jälkikäteen (tilastollisilla malleilla ei voida todistaa näin pieniä muutoksia, vaan kyse on pikemminkin teoreettisista hypoteeseista). Julkisuuksessa on puhuttu puolen prosentin lisäkasvusta, mutta tämä on vain oletus pitkän ajan kasautuvista vaikutuksista.

Kiinnostavinta ovat kuitenkin väitteen perustelut sekä se, miten noita perusteluita tuetaan. Tyypillisin tapa on kysyä liike-elämän edustajilta ja asiantuntijoilta, joista monet on koulutettu uskomaan ricardolaiseen talusteoriaan. Lisäksi on pyritty tilastollisesti arvioimaan sopimuksen mahdollisia vaikutuksia kauppa- ja investointivirtoihin, joiden yhteys kasvuun oletetaan positiiviseksi. Mahdollisesti lisääntyneen kaupan ja sen myötä muuttuvan työnjaon mahdollisia kustannuksia eri toimijoille ei sen sijaan arvioida.

Uskoa kaupan "vapauttamisen" kasvuvaihteluihin perustellaan ennen kaikkea kilpailulla ja kilpailukyvyllä. Esimerkiksi komission selvityksessä perinteinen ricardolainen vapaakaupan oikeutus näyttäisi vaipuneen taka-alalle. Sen sijaan kaupan esteiden poistamisen ja uusien kaupallisten mahdollisuuksien avautumisen ajatellaan lisäävän kuluttajien valinnanvapautta ja kilpailua ja sitä kautta myös yritysten, maiden ja koko EU:n kilpailukykyä.

Myös komissio tietää, että suuri osa maailmankaupasta on yhtiöiden sisäistä kauppaa. Jäljellä olevat tullit ymmärretään yhtiöveron muodoksi. Pienikin tulli Atlantin ylittävälle yritysten sisäiselle kaupalle toimii käytännössä samoin kuin yhtiövero.

Komission mielestä vero heikentää yritysten hintakilpailukykyä. Sen näkemys on, että mitä alhaisempaa on yhtiöverotus, mitä yhdenmukaisempaa sääntely ja mitä avoimempia kaikki asiat yksityiselle kilpailulle, sitä tehokkaampi lopputuloksen täytyy olla. Samaa logiikkaa sovelletaan kaikkiin aloihin: palvelu-alojen kauppiaan, julkisiin hankintoihin, maataloustuotteisiin ja niin edelleen.

VAPAAKAUPAN ROOLI VALLITSEVASSA TALOUSPOLITIIKASSA

Perustelut vapaakauppaneuvottelujen puolesta noudattavat perimmiltään samaa logiikkaa kuin ne toimenpiteet, joiden mukaisesti EU on pyrkinyt parantamaan kilpailukykyä, vastaamaan "kestävyysevajeeseen" ja hoitamaan eurokriisiä.

Yksityistäminen, markkinoiden vapauttaminen, verojen ja palkkojen alentaminen, sääntelyn yhdenmukaistaminen ja purkaminen sekä ajatus joustavista työehdoista kumpuavat kaikki samasta ajattelutavasta.

Tärkeintä on lisätä tehokkuutta, sillä se kasvattaa taloutta. Ja oletuksen mukaan paras keino lisätä tehokkuutta on pyrkiä vapauttamaan markkinat erilaisista pidäkkeistä.

Näin ymmärrettyä tehokkuutta pidetään arvokkaampana kuin esimerkiksi demokratiaa. Todellisen tai kuvitellun tehokkuuden nimissä ollaan valmiita kaventamaan demokraattisia mahdollisuuksia sääntelyyn ja itsemääräämiseen.

Tämä poliittinen pyrkimys tekee niin kevään 2014 kehysriihen kuin EU-budjettikurisopimukset ja TTIP-neuvottelutkin ymmärrettäviksi.

Vapaakauppaneuvottelujen tavoitteena on edistää erityistä poliittista projektia. Ne liike-elämän edustajat, joilta asiaa kysellään, kertovat auliisti sääntelyn purkamisen ja vapaakaupan hyödyistä. Myös sijoittajasuojia kuuluu samaan projektiin.

Mitä riippumattomia todisteita meillä on tällaisen vapaakaupan taloudellisista hyödyistä? Ei juuri mitään. Sitä mukaa kun markkinoita on vapautettu ja kilpailukykyä lisätty, kasvu on kuihtunut.

Liikkeenjohto ja parhaiten toimeentulevien joukko ovat kuitenkin hyötynneet, koska tuloja on samalla jaettu uudelleen heidän hyväkseen. Demokratian kaventamista perustellaan käytännössä kehämäisesti kaikkein varakkaimpien suhteellisen aseman parantamisella.

Heikki Patomäki
Vasemmistoliiton eurovaaliehdokas

MUISTITHAN MAKSAA JÄSENMAKSUN!

Attacin toiminta on riippuvaista aktiiveista ja jäsenmaksuista! Jäsenmaksu maksetaan Attac ry:n tilille FI36 4730 001021 4590. Viestikenttään Etunimi Sukunimi jäsenmaksu 2014.

TTIP-KYSELY

Ehdokkaat vastustavat sopimusta

TTTIP-kyselyssä eurovaaliehdokkaille tuli selkeä tulos: kyselyyn vastanneista jopa 71 prosenttia, ehdoton enemmistö, vastustaa TTIP-sopimusta. Sopimuksen hyväksymistä tämän hetkisen tiedon valossa kannattaa vain 28 prosenttia vastanneista.

Vielä suurempi enemmistö, 79 prosenttia vastanneista, asettaisi ehtoja sopimuksen hyväksymiselle. Keskeisiä huolenaiheita ovat sopimuksen vaikutus kansalliseen sääntelyvaltaan ja sääntelyn korkeaan tasoon EU-alueella. Moni vastanneista yli puoluerajojen ilmoittaa sopimuksen ehdoksi demokraattisen sääntelyn turvaamisen joko useilla yhteiskunnan aloilla tai suppeammin.

Vahvinta vastustus on pienissä puolueissa. Kyselyyn vastanneista Vasemmistoliiton ehdokkaista kaikki 12 vastustavat sopimusta, samoin kaikki Itsenäisyyspuolueen ja Suomen kommunistisen puolueen ehdokkaat.

Kokonaisuudessaan kysely ei anna kuitenkaan oikeaa kuvaa eri puolueiden vastauksista tai niiden välisistä eroista, sillä vastausprosentit eri puolueissa vaihtelevat suuresti. Tämän lisäksi kaikissa puolueissa kaikkia ehdokkaita ei oltu vielä valittu, joten kysely ei myöskään lähtenyt kaikille lopulta vahvistetuille eurovaaliehdokkaille.

VASEMMISTO HYLKÄÄ TTIP:EN

Vasemmistoliiton ja kahden eduskunnan ulkopuolisen puolueen osalta vastausprosentti oli korkea. Keskustan vastausprosentti oli heikoin, vain yksi kyselyn saaneista kahdeksastatoista ehdokkaista vastasi. Kokoomuksen ja Perussuomalaisten kyselyn saaneista ehdokkaista vain kolme ilmoitti kantansa. Paras vastausprosentti oli Vasemmistoliitolla ja Kristillisdemokraateilla, joista yli 60% vastasi kyselyyn. Muissa puolueissa vastausprosentti vaihteli 15 ja 35 prosentin välillä.

Vastausprosentti vaikutti olevan jonkin verran yhteydessä myös sopimuksen vastustamisen kanssa. Suhteessa eniten vastauksia tuli niistä puolueista, joissa myös vastustusta löytyi eniten. Poikkeus tästä on Kristillisdemokraatit, joiden vastausprosentti oli korkea, mutta joista enemmistö kannatti sopimusta.

Vasemmistoliitto, Itsenäisyyspuolue ja Suomen kommunist-

tin puolue ovat kyselyn perusteella selkeästi sopimusta vastaan – kaikki vastanneet vastustivat sopimusta. Samoin kuudesta vastanneesta vihreistä viisi vastusti sopimusta.

Sosiaalidemokraatit eivät olleet ahkeria vastaajia. Vastanneista viidestä ehdokkaasta kolme oli sopimusta vastaan.

Keskustan ainoa vastaaja, Jouni Ovaska, ilmoitti kielteisen kannan.

Kyselyn perusteella TTIP-sopimuksen vastustus lisääntyy siirryttäessä poliittisesta keskustasta kohti vasenta laitaa.

OIKEISTO KANNATTAA SOPIMUSTA

Vastausprosentti oli vain noin 20 prosentin luokkaa RKP:ssa, Kokoomuksessa ja Perussuomalaisissa. Näissä oikeistopuolueissa TTIP saa vastanneilta kannatusta, mutta vastustajiakin löytyy. Selkeintä kannatus on RKP:ssä ja Kristillisdemokraateissa. Koska vastanneita on Perussuomalaisissa, Kokoomuksessa ja Keskustassa hyvin vähän, on puolueiden yleisestä kannasta vaikea tehdä arvioita.

Pelkästään vastanneiden ehdokkaiden kantoja tarkastelemalla oikeiston enemmistö on TTIP-sopimuksen kannalla. Vapaakauppa on yleensä ollut oikeistopuolueiden agendalla ja tämä agenda onkin hyödyttännyt juuri yhteiskunnan parempiosaisia. Tulos ei siis sinänsä yllättäisi.

Aina niin EU-kriittisten Perussuomalaisten ottama myönteinen kanta sopimukseen on myös kiintoisa yksityiskohta, etenkin kuin suuri osa puolueen kannattajakunnasta ei luultavasti kuuluisi TTIP-sopimuksen hyötyjiin.

Kokonaisuudessaan oli mielenkiintoista huomata, että sopimusta vastustavat tahot ja pienemmät puolueet olivat halukkaampia tuomaan kantojaan esiin kuin suuret puolueet. Herää kysymys, eikö puolueilla ole selkeää kantaa vai eivätkö he halua nostaa kissaa pöydälle? Etenkin hallituspuolueiden ehdokkailta, kuten sopimusta ajavalta kokoomuksen ministeri Stubbilta, olisi toivonut vastauksia. Tai kenties kansalaiskeskustelu ei vain jaksaa kaikkia kiinnostaa, edes näin vaalien alla?

Marko Juutinen
Veera Kaleva

TTIP-verkosto teki kyselyn TTIP-sopimuksesta eurovaaliehdokkaille. Kysely lähetettiin kaikille ennen 23.3. nimetyille ehdokkaille, jotta kyselyn tulokset ehtivät lehteen. Kysely lähetettiin suoraan henkilökohtaisiin sähköpostiosoitteisiin 129 eduskuntapuolueen ehdokkaalle. Itsenäisyyspuolueelle kysely lähetettiin puolueen puheenjohtajan Antti Pesosen kautta.

Ehdokkailta kysyttiin:

1. Äänestäisitkö Euroopan parlamentissa TTIP:n hyväksymisen puolesta vai sitä vastaan sen tiedon valossa, mikä sopimuksesta on tällä hetkellä?
2. Onko Teillä ehtoja sopimukselle, joiden täytyminen on välttämätön osa tukeanne?
3. Mitä ovat ehtonne sopimuksen hyväksymisen puolesta äänestämiseksi/sopimuksen hyväksymiselle?

Kysely avataan uudelleen huhtikuun 16. päivä, ja se on pidettävänä auki huhtikuun loppuun. Kaikkien eurovaaliehdokkaiden toivotaan ilmoittavan kantansa kuun loppuun mennessä. Vastaukset julkaistaan toukokuun ensimmäisellä viikolla TTIP-verkoston kotisivuilla. Kokonaisuudessaan kysely ja vastaukset ovat nähtävissä osoitteessa <http://ttipinfo.wordpress.com/kysely-eurovaaliehdokkaille/>.

Puolesta ja vastaan

Keskeisimpiä sopimusta pulustavia argumentteja on taloudellisen kasvun ja työpaikkojen lisääntyminen. Tämän lisäksi yritysten, etenkin pienten ja keskisuurten, toimintamahdollisuuksien kasvu sekä kilpailun lisääntyminen julkisissa hankinnoissa nähdään sopimuksen positiivisiksi vaikutuksiksi. Sopimusta varaukselta, vailla mitään ehtoja, kannattavia oli kyselyn vastauksissa kuitenkin vain muutama.

Kyselyn perusteella yksi suurimmista huolenaiheista ehdokkailla kautta linjan on investointisuoja ja sen aiheuttamat uhat demokraattiselle päätöksenteolle. Suurin pelko liittyy siihen, ettei valtioilla enää ole mahdollista säätää ympäristöä ja kansalaisia suojelevia lakeja, vaan investointisuoja ja siihen sisältyvä oikeusmenettely tekee tämän mahdottomaksi. TTIP-sopimukseen kaavailtua investointisuojaa pitää uhkatekijänä vähintään yksi jokaisesta puolueesta (mikä Keskustan kohdalla tarkoittaa kaikkia vastanneita).

Toiseksi ehdokkaiden näkökulmasta ongelmalliseksi asiakasi nousee neuvottelujen salaisuus ja läpinäkymättömyys, joka jo sinänsä koetaan demokratian vastaiseksi ja sen katsotaan kaventaneen kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia. Usea ehdokas vaatii avoimempaa keskustelua, neuvotteluagendan ja sopimusluonnosten julkistamista sekä kansalaisyhteiskunnan ja eri asiantuntijoiden laajempaa kuulemistä.

Lisäksi nostetaan esiin lukuisia määriä muita sääntelyn alueita, jossa sääntelyn purkaminen ja yhdenmukaistaminen nähdään ongelmaksi. Keskeisimmän esiin nousevat julkiset palvelut, kuten sosiaali- ja terveystalvet, koulutus sekä ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvät asiat. Useat ehdokkaat ovat huolissaan myös työlainsäädännön ja kuluttajansuojan heikkenemisestä. Ongelmakohtia nostetaan esiin lukuisia, monelta tässäkin lehdessä käsitellyttä aihealueelta. Niitä kannattaa käydä ihmettelemässä ttip-verkoston nettisivuilla.

1. Äänestäisitkö Euroopan parlamentissa TTIP:n hyväksymisen puolesta vai sitä vastaan...

2. Onko Teillä ehtoja sopimukselle, joiden täytyminen on välttämätön osa tukeanne?

Sitaatteja kyselystä: Mitä ehtoja ehdokkaat asettavat?

Alina Böling (RKP):

Kuluttajaturvallisuus ja ympäristönsuojelu on tietenkin turvattava. En tukisi sopimusta jotka päättäisivät GMO:t eurooppalaisille markkinoille. Investointisuoja tarkoitusmukaisuudesta oikeussuojakeinona on vielä keskusteltava. TTIP olisi ideaalitalanteessa sopimus, joka hyödyttäisi etenkin pieniä ja keskikokoisia yrityksiä. Tämä olisi tärkeää myös sopimusehtoja pohdittaessa.

Tarja Cronberg (vihr):

Sopimukseen kaavailtu laaja investointisuoja ei saa mahdollistaa sitä, että lainsäädännön tiukentaminen toisi oikeuden jenkki-fir-moille viedä EU:n tai jäsenmaat oikeuteen.

Rita Dahl (SKP)

Sopimuksessa pitää taata riittävä juridinen ja poliittisesti vaikuttava rooli EU:lle, kansallisvaltioille, kansalaisyhteiskunnalle ja pk-yrityksille. Sen ehdot eivät saa tuntuvasti heikentää jo saavutettuja parhaimpia eurooppalaisia sosiaalisia, työ- ja tekijän- sekä kuluttajanoikeudellisia etuja. Euroopasta ei saa tulla suuryritysten vapaa toimintakenttä, jossa työvoima ja luonto ovat pelkkiä riiston kohteita.

Susanna Kaukinen (IPU)

Vastustan sopimusta kategorisesti, koska näitä ”vapaa” kauppasopimuksia on käytetty taloudelliseen sodankäyntiin heikkoja maita vastaan pitkään. Sopimus läpi mennessään vaurioittaa demokratiaa, työvän oikeuksia ja ihmisoikeuksia.”

Johannes Koskinen (sdp):

Kokonaisuutena tasapainoinen sopimus, jossa ei kielteisiä vaikutuksia esim. terveyspalveluihin tai välttämättömyshyödykkeiden turvaamiseen, työehtoihin, työsuojelun, ympäristönsuojelun ja kuluttajansuojan tasoon.

Edelleen riitojenratkaisu ensisijaisesti sopijamaiden tuomioistuimille, ei kv. välimies asianajajille.

Merja Kyllönen (vas):

Demokraattisen ja poliittisen päätöksenteon on oltava kaikkien

valtioiden oikeus. Meitä ei pidä ohjata pelko siitä, että valtio voi joutua maksamaan kalliita oikeuskuluja ja kattavia korvauksia, jos haluaa muuttaa esimerkiksi ympäristölainsäädäntöään. Mitään sopimusta, jossa on olemassa edes uhka demokraattisten perusoikeuksien polkumyyntiin, ei tule allekirjoittaa. Tämänhetkisten neuvottelutietojen ja nykyisen sopimus pohjan osalta sopimusta ei voi pitää Suomen etujen mukaisena.

Jouni Ovaska (kesk):

Ruokaturvaa ja elintarviketurvallisuutta koskevat kysymykset. EU ei saa jäädä USA:n jalkoihin. Kuluttajan on jatkossa saatava entistä helpommin selville ruokansa alkuperä. GMO-merkinnät oltava.

Ehtona hyväksymiselle on myös avoin prosessi. Jokainen alaviitekin sopimuksessa on katsottava ja punnittava tarkkaan.

Laura Peuhkuri (KD):

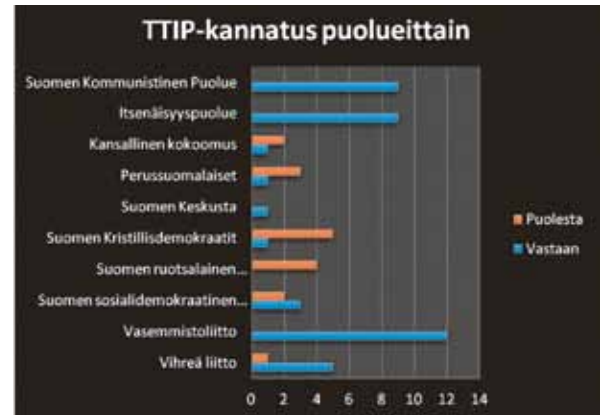
Eurooppa tarvitsee tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa. Pidän tärkeänä, että ympäristövaikutuksiin, terveyteen, turvallisuuteen ja sijoittajavastuuseen liittyvät kysymykset tulevat kattavasti huomioituiksi. Kiinnittäisin huomioita myös tietojärjestelmiin liittyen yksityisyyden suojaan.

Sirpa Pietikäinen (kok):

Ongelma tuollainen investointisuoja-lauseke olisi silloin, jos kansallisia, demokraattisesti laadittuja lakeja jouduttaisiin lausekkeen perusteella mitätöimään. Ongelmaksi näen kuitenkin myös sen, ellei tällaiseen kauppasopimukseen neuvoteltaisi min-käänlaista sijoittajansuojaa koskevaa lauseketta, sillä tällöin toimijoilta - sekä yhdysvaltalaisilta että eurooppalaisilta! - puuttuisi huomattava oikeusvarmuus ja selkeät pelisäännöt siitä, miten ongelmatilanteissa toimitaan.

Mauno Vanhala (PS):

Julkiset palvelut on jätettävä sopimuksen ulkopuolelle ja maatalouteen on sallittava kansallinen tukijärjestelmä. Investointisuoja pitää neuvotella siten, että sen kanssa emme aja suohon.

KAIVOKSET JA KAUPPASOPIMUKSET

Tapahtuu pienessä viiden miljoonan ihmisen maassa, jolla on sinivalkoinen lippu: jo vuosien ajan kansainväliset kaivosyhtiöt ovat etsineet maasta mineraaliesiintymiä, ennen kaikkea kultaa. Kaivosten aiheuttamien ympäristö-ongelmien sekä merkittävän julkisen paineen seurauksena maassa päätettiin kiristää kaivoksille myönnettävien ympäristölupien ehtoja. Seurauksena kaivosyhtiöt haastoivat maan oikeuteen ja he hakevat Maailmanpankin kauppatoimioistuimelta satojen miljoonien dollareiden korvauksia.

Maa ei ole Suomi eikä edes fiktiivinen esimerkki. Kysessä on El Salvador, jossa kansainvälinen investointisopimus ja demokraattinen kaivoshaittojen sääntely ovat olleet viime vuosina törmäyskurssilla.

2000-luvulla kanadalainen kaivosyhtiö Pacific Rim etsi El Salvadorista kultaa lisenssillä, joka myönnettiin vuonna 1996 ja jonka yhtiö hankki itselleen vuonna 2002. Muutamaa vuotta myöhemmin, kun yhtiö päätti perustaa kaivoksen, valtio oli muuttanut kaivospolitiikkansa varovaisemmaksi. Avustusjärjestö Oxfam internationalin mukaan suuri enemmistö paikallisista asukkaista vastustaa kaivoksia niiden haitallisten vesistövaikutusten vuoksi. Osgoodin yliopiston oikeustieteen lehtori **Gus van Haarten** selittää puhelimitse Kanadasta mistä on kyse.

”Yhtiö ei saanut ympäristölupaa kaivoksen perustamiseen. Pacific Rim haastoi El Salvadorin kauppatoimioistuimeen”, toteaa van Haarten.

El Salvador oli allekirjoittanut vapaakauppasopimuksen Yhdysvaltain kanssa vuonna 2004. Sen nojalla yhtiö haastoi El Salvadorin Maailmanpankin välittäjätoimioistuimeen.

Seurauksena El Salvadorilta vaaditaan nyt yli 300 miljoonan dollarin korvauksia kaivosyhtiöltä, joka on käyttänyt alle 100 miljoonaa dollaria varaamansa El Doradon tunnetun

kultaesiintymän kartoittamiseen. Maailmanpankin epädemokraattisen ICSID-kauppatoimioistuimen jättisakkojen uhalta kaivosyhtiöt yrittävät painostaa El Salvadorin presidentin myöntämään kaivoksille ympäristölupaa.

Käytäntö perustuu kaupp- ja investointisopimukseen sisältyvään (engl. investor-state dispute settlement). Sen mukaan ulkomainen yhtiö voi viedä välimiestuomioistuimeen tapauksen ja saada korvauksen tilanteesta, jossa sitä on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti. Sekä oikeuden päätökset tai demokraattisesti päätetyt lait voivat johtaa korvauksiin. Välittäjätoimioistuimessa yksi jäsen on kummankin edustaja ja yhden edustajan nimeää kansainvälisiä investointeja edistävä Maailmanpankki.

Kysymys kuuluu, miksi juuri kaivosyhtiöt ovat olleet erityisen hanakoita käyttämään kansainvälisten kauppasopimusten niille tarjoamat oikeudet? Mikä erottaa kaivostoiminnan muusta bisneksistä? Muutama arvio: tavallista suuremmat riskit, suuret pääomasijoitukset ja suuri ympäristöjalanjälki. Voitot ovat usein suuria, mutta ympäristölainsäädäntö ja verotus ratkaisee usein kaivoksen kannattavuuden tai voittoasteen. Kaivostoiminta perustuu maan alla olevan resurssin hyödyntämiseen, jota ei voi siirtää. Luonnonvarojen hyödyntämisessä kansainvälisen investointioikeuden tarjoama suoja on pidetty erityisen tärkeänä.

Viime vuosina useimmat kaivosmaat ovat alkaneet vaatia kansainvälisiltä kaivosyhtiöiltä osaa mineraalivarantojen hyödyntämisen tuloista. Kaivosverot tai -rojalit ovat yleistyneet. Myös ympäristövaatimukset ovat tiukentuneet ja El Salvadorissa liikkeet vaativat jo metallikaivostoiminnan kieltämistä, koska se uhkaa maan vähäisiä puhtaan veden resursseja.

ISDS-mekanismi tarjoaa pahimmillaan kaivosyhtiöille suojan lainsäädännön muutoksilta. Vähimmillään se johtaa lainsäädännön jumahtamiseen vaikka selkeitä kehittämiskohteita olisi.

Gus van Haarten ei näe, että Suomen ja El Salvadorin välillä olisi valtavaa eroa: ”riski korvauksista ja pitkistä sekä kalliista oikeusprosesseista vaikuttaa lainsäädäntöön kaikkialla.”

Sekä yhdysvaltalaiset että kanadalaiset kaivosyhtiöt ovat viime vuosina investoineet Suomeen. Yhtiöitä ovat esimerkiksi First Quantum Minerals, Agnico-Eagle ja Anglo-American. Ensimmäinen vaatii jo korvauksia hitaasta lupakäsittelystä, vaikka se yrittää perustaa kaivosta luonnonuojelualueelle Viiankiavan aapasuolle Sodankylässä.

Euroopan komissio johtaa EU:n kauppaneuvotteluja ja edustaa siellä myös meitä suomalaisia. Komissio korostaa, että se aikoo toteuttaa investointisuoja pehmeillä ja järkevillä tavoilla ja saavuttaa tasapainon lainsäätäjien oikeuksien ja yritysten tarpeiden välillä. Komissio on kuitenkin ajanut Kanadan ja EU:n välisissä kauppaneuvotteluissa aggressiivisesti kaikkein haitallisimpia välittäjäkäytäntöjen mukaisia käytäntöjä. Kanadan kanssa solmitavaa CETA-sopimusta viimeistellään parhaillaan ja se tuodaan sen jälkeen hyväksyttäväksi. CETA onkin vaarallinen ennakkotapaus, ja erityisesti uhka Suomelle. Se johtuu siitä, että Suomen kaivoslakia tulisi lähivuosina tiukentaa merkittävästi.

TTIP-sopimusta on usein kutsuttu kauppasopimukseksi. Tosiasiassa kyse on kaupp- ja investointisopimuksesta, joka säätelee laajasti myös investointeja. Toistaiseksi tietoa TTIP-sopimuksesta on vain vähän, mutta riskit korvauksista ja lainsäädännön jumahtamisesta ovat paljon hyötyjä suuremmat Suomen nykyisessä tilanteessa. Euroopan komissio ei välttämättä pysty huolehtimaan suomalaisten eduista tässä kysymyksessä, koska vain harvassa maassa on merkittävää kaivostoimintaa.

Politiikkaa bioteknologioteollisuuden ohjauksessa?

TTIP-sopimuksella voidaan antaa kokonaan uudet raamit EU:n elintarvikealaa ja GMO-tuotteita koskevalle sääntelylle. Ja kaikki eivät ole yhtä mieltä siitä, millaista tuon sääntelyn pitäisi olla. Ympäristöjärjestöjen näkökulmasta suunta TTIP-sääntelyssä lienee aivan väärä.

EU:n ja Yhdysvaltain elintarviketurvallisuutta ja GMO-tuotteita koskeva sääntely perustuu samaan molempia sitovaan sopimukseen, Maailman kauppajärjestön sopimukseen terveys- ja kasvinsuojelutoimista (SPS).

Sopimusta on tulkittu eri tavalla, Yhdysvalloissa väljästi, EU:ssa tiukasti. Yhdysvalloissa teollisesti valmistetusta ruuasta jopa 70 prosenttia sisältää muuntogeneettisiä ainesosia. Samoin kasvuhormonien käyttö Yhdysvaltain karjataloudessa on pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Tätä on selitetty rohkealla yrityskulttuurilla, riskinotolla ja kuluttajavapaudella.

Kanadalaisen tutkijan **Joseph Bainesin** mukaan tässä on kuitenkin kyse Monsanto kaltaisten bioteknologiajättien vaikutusvallasta, ja se taas perustuu rahan.

BIOTEKNOLOGIA: TULEVAISUUS ON MEIDÄN!

Toisaalta mahdollista lienee sekin, että geenimuunnellut lajikkeet ja kasvuhormonien käyttö yksinkertaisesti ovat parempi vaihtoehto perinteiselle maataloudelle? Kestävähän GMO-tuotteet paremmin kuivuutta ja ovat runsassatoisempia. Näitä perusteluja käytetään Maa- ja metsätalousministeriön Geeniteknii-

sesta vastanneelle korkean tason työryhmälle, *High Level Working Group on Jobs and Growth*.

EU:n ja USA:n korkean työryhmän raportissa (jonka pohjalta TTIP-neuvottelut käynnistyivät kesällä 2013), asetetaan elintarvikealaa koskevan sääntelyn tavoitteeksi SPS-plus – eli pyrkimys laajentaa ja syventää Maailman kauppajärjestössä sovittuja sääntelyperiaatteita.

Eräässä väliraportissaan vuodelta 2012 työryhmä kirjoitti: *"Nollatoleranssi sellaisia tuotteita kohtaan, joita useat elintarviketurvallisuuksista vastaavat viranomaiset ovat arvioineet turvalliseksi samoilla tieteellisillä periaatteilla eri puolilla maailmaa, on turvaa."*

Niinpä on mahdollista, että TTIP-sopimus tarkoittaa täyskäännyksiä EU:n GMO-politiikassa, ainakin, jos komissio ja bioteknologioteollisuus saavat päättää.

KANSALAISET VASTUSTAVAT GMO:TA

Nollatoleranssilla työryhmä viittasi EU:n tiukkaan GMO-linjaan. EU:ssa GMO-pitoisia tuotteita ei juuri esiinny kaupan hyllyillä, ja niitä koskevat ainakin kohtuulliset merkintävaatimukset. Kasvuhormonien käyttö elintarviketuotannossa on kielletty, samoin hormonilihan maahantuonti.

”...70 prosenttia eurooppalaisista pitää GM-ruokaa luonnottomana, ja 59 prosenttia uskoo sen olevan terveydelle haitallista.”

kastrategiassa ja toimenpideohjelmassa vuosille 2009–2013. GMO-maatalous esitetään yhtenä ratkaisuna ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun aiheuttamiin ongelmiin.

Sama suhtautuminen on Kauppa- ja teollisuusministeriön raportissa *Bioteknologia 2020* –hyvinvointia suomalaisille.

Yritysmaailma näyttää olevan samoilla linjoilla. Yhdysvaltalaisista bioteknologioteollisuutta edustava Biotechnology Industry Organization kirjoittaa eräässä lausunnossaan TTIP-sopimuksesta, että maailman elintarvikehuolto, ilmastonmuutos ja kestävä ympäristönkäyttö edellyttävät bioteknologista maataloutta – eli muuntogeneettisiä viljelykasveja. Lausunto annettiin TTIP-sopimuksen esityslistan laatimi-

Lisäksi EU:n jäsenvaltiot voivat omalla alueellaan kieltää sellaisetkin tuotteet, jotka unionin tasolla on auktorisoitu.

EU:n linjaan vaikuttaa ennalta varautumisen periaate. Sen mukaan kaikki tuotteet, joiden riskittömyyttä ei ole riittävästi tieteellisellä varmuudella osoitettu, jäävät odottamaan lisätutkimuksia markkinoiden ulkopuolelle (EY:n asetus 1907/2006).

Kansalaisten suhtautuminen GMO-tuotteisiin selittää unionin tiukkaan politiikkaa. Vuoden 2010 Eurobarometrin mukaan jopa 70 prosenttia eurooppalaisista pitää GM-ruokaa luonnottomana, ja 59 prosenttia uskoo sen olevan terveydelle haitallista.

Jonkinlainen vastaavuus vallitsee siis pää-

”Pysäyttäkää GMO-maissi.” Greenpeace-aktivistit protestoivat GMO-maissan auktorisointia vastaan Saksassa. Kuva: Greenpeace.

töksenteon ja kansalaisten käsitysten välillä. Hyvä niin. Ja vaikka EU-politiikka aina ajoittain herättää närää, se on kuitenkin demokraattia päätöksenteossa, jota ylikansalliset periaatteet eivät vielä sido.

TTIP-sopimuksella voidaan asettaa ylikansallinen oikeus EU-politiikan sijaan: nykyinen GMO-linja voi muuttua.

AVOIMUUTTA JA VAHVA RIITJENSIVITTELU

En pysty ottamaan kantaa siihen, mikä on GMO-sääntelyn oikea taso tai vastaako GMO-tuotteiden hyöty sitä kuvaa, jonka bioteknologia siitä antaa.

Ei kuitenkaan liene suotavaa, että TTIP-sopimusta rakennetaan pelkästään biotekniikan ja ekonomistisen tiedon perusteella, koska tietoa on paljon muutakin. Demokraattisen hallinnan näkökulmasta monenlaista muuta tietoa tulisi sääntelyssä ottaa huomioon.

Ainakin ympäristöjärjestöjen Greenpeacen ja Maan ystävien mukaan biotekninen ja ekonomistinen tieto on kyseenalaista, sa-

moin komission GMO-politiikka. Miksi? Koska GMO-tuotteiden turvallisuutta ei ole voitu osoittaa tarpeeksi vahvasti edes EU:ssa, ja koska komissio on liiaksi altis lobbausjärjestöjen vaikutusvallalle.

Nämä syytökset esitettiin viimeksi tämän vuoden helmikuussa, kun ministerineuvosto auktorisoi GM-maissan viljelyn. Britannian Maan ystävät otsikoi aiheesta nasevin sanankäntein: yritysvalta on lopetettava ja komission on kuunneltava kansalaisia!

Johtopäätöksiä voi tehdä kaksi.

Ensiksi, näyttää siltä, että neuvottelut pohjautuvat ekonomistiseen ja bioteknologiseen tietoon. Toisin sanoen, markkinoiden etu käy kokonaisvaltaisen yhteiskunnallisen näkökulman ja luonnon monimuotoisuuden edellä.

Toiseksi, tämä tilanne olisi tervettä muuttoa. Se voidaan toteuttaa keskeyttämällä neuvottelut ainakin tällä alueella, ja agendan luomista uudelleen demokraattisesti – eli muidenkin kuin yritysten ja virkamiesten käsityksien perusteella.

Marko Jutinen

Kuva: public-domain-image.com.

Maan Ystävät:

Tämä TTIP-neuvotteluissa huolestuttaa

Yksi TTIP:n keskeisistä tavoitteista on erilaisten kansallisten standardien, kuten terveyst- ja turvallisuusstandardien, yhdenmukaistaminen. Elinkeinoelämä ajaa voimakkaasti niiden tasoittamista leppumpan suuntaan.

Lepsumpien standardien avulla olisi helppo kumota eurooppalaiset tuontirajoitukset, jotka koskevat muun muassa geenimuunneltujen kasveja tai äärimmäisen ympäristöhaitallista öljyhiekasta saatavaa öljyä.

Tulilinjalla olisivat luultavasti myös erilaiset tuotantoketjujen läpinäkyvyyteen tähtäävät pakkausmerkinnät ja monet muut tuotannon valvontakeinot. Ylipäänsä TTIP uhkaa viedä terän

” Investointisuoja aiheuttaa ongelmia ympäristölle ja ihmis-oikeuksille.”

monenlaisilta paikallisesti ja kansallisesti päätetyiltä ohjauskeinoilta, joilla ihmisiä ja ympäristöä pyritään suojelemaan.

Laaja investointisuoja ja siihen liittyvä yksityinen riitojen-selvittelyelin antaisivat kansainvälisille yhtiöille huomattavasti

valtaa vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi tiukat kansalliset ympäristö- tai ihmisoikeusvaatimukset voitaisiin tulkita sellaisiksi kaupankäynnin esteiksi, joiden perusteella valtiot voitaisiin haastaa ”oikeuteen”.

Tästä on jo lukuisia esimerkkejä ympäri maailmaa muun muassa kaivosteollisuudesta ja liuskekaasun porauksesta. Riitautuahan avulla yritykset voisivat painostaa lainsäätäjiä niin, että tiukennukset tai kiellot jäisivät kokonaan säätämättä.

Tämä on vakava uhka demokratialle. Investointisuoja voisi toteutuessaan aiheuttaa suuria ongelmia ympäristölle ja ihmis-oikeuksille.

TTIP-neuvotteluja käydään suljettujen ovien takana. Kansalaiset ja järjestöt eivät pääse arvioimaan sen sisältöä kriittisesti.

Prosessi on paitsi epädemokraattinen myös YK:n kauppasopimuksia koskevien suositusten vastainen, sillä sopimuksen vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiseen ei ole arvioitu muistutuksista huolimatta.

Jos TTIP toteutuu, sillä tulee olemaan valtava vaikutus satoihin miljooniin ihmisiin, joilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa sopimuksen sisältöön. Kansalaisyhteiskunnan paine näyttäisi onneksi tuntuvan jo, mutta aidosti osallistavasta ja avoimesta päätöksenteosta ollaan vielä kaukana.

Kaiken kaikkiaan pahimmat TTIP-skenaariot veisivät maailmaa suuren harppauksen verran päinvastaiseen suuntaan kuin

mihin Maan ystävät ja sen sisarjärjestöt ympäri maailmaa pyrkivät. On kuitenkin syytä muistaa, että monet uhkakuvat ovat monin paikoin jo todellisuutta eikä sopimuksen torppaaminen vielä poista nykyisiä ongelmia.

Jos koko prosessista halutaan kaivaa jotakin positiivista, se voidaan nähdä tervetulleena hälytyskellona ja kokoavana voimana kamppailussa monia ympäristöön ja ihmisoikeuksiin kohdistuvia uhkia vastaan.

Angi Mauranen
Maan ystävien puheenjohtaja

Maan ystävät ry on yhteiskunnallinen ympäristöjärjestö, joka toimii ekologisesti kestävämmän, oikeudenmukaisemman ja demokraattisemman maailman puolesta. Järjestö on osa kansainvälistä Friends of the Earth International -verkostoa. Euroopan Maan ystävät (Friends of the Earth Europe) on ollut hyvin aktiivinen TTIP-kysymyksessä ja mm. tuottanut useita julkaisuja aiheesta.

www.maanystavat.fi
www.foeeurope.org

Ympäristöuhka nimeltä TTIP

EU:n ja USA:n välinen vapaakauppasopimus eli TTIP-sopimus tavoittelee kaupan säädösten yhdenmukaistamista muun muassa ympäristöasioissa ja ympäristöterveydessä. Alan lainsäädännön kehitys jäätyisi.

Lainsäädännön on voitava kehittyä ihmisten tarpeiden, tutkimustiedon ja teknologian mukana. Se on demokratian periaate – mutta myös edellytys kestäväälle ympäristöpolitiikalle ja ilmastomuutoksen torjunnalle. Lainsäädännön kehittämistä tulisi kohtuuttoman vaikeaa, mikäli investointisuoja ja USA:n säädökset päästetään vaikuttamaan siihen.

Jos EU:n ja USA:n välinen TTIP-sopimus sisältää investointisuojan muiden USA:n vapaakauppasopimusten tavoin, ympäristöasioiden kehitys jäätyy. Valtiot eivät uskalla enää laatia uusia vaikuttavia lakeja ympäristön suojelemiseksi, jos ne voidaan tulkita kaupan esteiksi.

” Euroopan parlamentti on jo alkanut tasoittaa tietä TTIP-sopimukselle: se hyväksyi pinnalta pilaantuneiden naudanruohojen pesun hapolla perusteena nimenomaan lainsäädännön yhtenäistäminen USA:n kanssa.”

Lainsäädäntö ei pelkästään jäädy, vaan myös taantuu. Euroopan parlamentti on jo alkanut tasoittaa tietä TTIP-sopimukselle: se hyväksyi pinnalta pilaantuneiden naudanruohojen pesun hapolla perusteena nimenomaan lainsäädännön yhtenäistäminen USA:n kanssa.

Hyvä esimerkki vapaakauppasopimuksen käytännön toiminnalle on kaivoslainsäädäntö. Investointisuoja voi estää sen parantamisen ilman suuria sakkoja. Suomessa on paljon monikansallisia valtauksia, joiden tuotto-odotuksia saatetaan pitää

tekosyynä rahastaa valtiota, kun kaivoslakia tai ympäristölainsäädäntöä uudistetaan.

Suomalainen ympäristölupajärjestelmä perustuu jatkuvan kehittämisen periaatteelle. Lupaa uusittaessa on käytettävä parasta mahdollista teknologiaa ympäristövaikutusten pienentämiseksi. Käytännössä sallitut päästöt vähenevät joka lupakierroksella. Lupien kiristäminen saattaisi kuitenkin estyä, koska tämän voidaan katsoa vaikuttavan yritysten kuvittelemiin tuotto-odotuksiin.

Varoittavia esimerkkejä löytyy. Ecuadorin ja USA:n vapaakauppasopimuksessa on investointisuoja. Niinpä Ecuador tuomittiin 2012 maksamaan yhdysvaltalaiselle öljy-yhtiö Occidentalille 1,8 miljardin dollarin korvaus, kun maa purki sopimusrikkomuksesta syytetyn yhtiön porausluvan.

Erytisesti öljy-yhtiöt ovat kunnostautuneet eri maiden ympäristömääräysten kumoamisyrityksissä. Monet riidat ovat yhä kesken. EU:n ei tulisi hyväksyä ollenkaan välimiesoikeusjärjestelmää, sillä oikeusjärjestelmässä on jo olemassa välineet eturistiriitojen ratkomiselle. EU ei ole korruptoitunut kehitysmaa, jonka ailahtelevilta päätöksiltä yrityksiä tulisi suojella. Sen sijaan ihmisiä tulee suojella yritysten aiheuttamilta terveyst- ja ympäristövaikutuksilta.

EU:n ja USA:n ympäristöä, terveyttä ja kuluttajia suojeleva lainsäädäntö eroaa periaatteiltaan. Eurooppa pohjaa varovaisuusperiaatteeseen. Esimerkiksi uusien kemikaalien on oltava turvalliseksi testattuja, ja lainsäädäntö voi ennakoita terveysriskejä. USA:ssa taas usein jo tuotteista syntyneitä haittoja ratkotaan oikeusjutuilla jälkikäteen.

Suuria tullimuureja ei ole EU:n ja USA:n kaupan esteenä tälläkään hetkellä. TTIP-sopimus sen sijaan rajoittaisi kuluttajia, terveyttä ja ympäristöä suojelevaa lainsäädäntöä. Hyötyjinä olisivat ne suuryritykset, jotka tuottavat tuotteensa mahdollisimman vähin kustannuksin välittämättä ympäristöstä tai terveydestä.

Sirpa Siru Kauppinen
Vihreiden eurovaaliehdokas

LONTOON CITY, PANKIT JA EU – KAIKKI SAMASSA JUONESSA

Muutamana kerran vuodessa – emme tiedä tarkalleen miten usein – 52 ihmistä kokoontuu samaan huoneeseen Lontoossa. Vaikka tavallisista ihmisistä tuskin kukaan tietää yhtään mitään näistä kokouksista, brittihallitus on niiden suhteen enemmän kuin ajan tasalla. Britannian lisäksi kokousten osanottajat edustavat – epäilemättä sangen kunnollisella palkalla – työnantajaorganisaatioitaan Kiinassa, Ranskassa, Saksassa, Japanissa, Espanjassa, Sveitsissä ja USA:ssa.

Osallistujista muodostuu kansainvälisen sääntelystrategia-ryhmän neuvostosto (Council of the International Regulatory Strategy Group, IRSG).

Ryhmittymä on erittäin vaikutusvaltainen.

Markkinointiaineistoissaan IRSG kertoo olevansa ”käytännön toimijoiden johtama”. Aivan. Sen muodostavat finanssialan käytännön toimijat, tarkoituksenaan ”osallistua kansainvälisen sääntelykäytännön muokkaamiseen niin globaalilla, alueellisella kuin kansallisellakin tasolla”. Toisin sanoen kyse on organisoidusta lobbauksesta.

Outoa tässä organisaatiossa on sen kokoonpano. Neuvoston vastuuhenkilöiden taustaorganisaatiot ovat julkisyhteisöjä, kun taas neuvoston jäsenistä useimmat työskentelevät sellaisissa finanssialan yhtiöissä kuten Goldman Sachs, Bank of China, Crédit Suisse, HSBC, Lontoon osakepörssi ja sijoitusrahasto Blackstone.

IRSG:n puheenjohtajana toimii Rachel Lomax, entinen Englannin keskuspankin varajohtaja. Hänen varamiehensä Mark Boleat on Lontoon Cityn yhtiön CLC:n palveluksessa (City of London Corporation). Neuvoston johtokunnan puheenjohtaja Chris Cummings puolestaan työskentelee CLC:n suhdetoimintaorganisaatiossa nimeltä TheCityUK.

Vieläkin oudompaa on se, että CLC ja TheCityUK maksavat niiden viiden IRSG:n henkilökunnan jäsenen palkat, jotka vastaavat vuosittaisten tapaamisten käytännön järjestelyistä Lontoossa ja Brysselissä.

Yksi asia on joka tapauksessa ilmeistä – se, että IRSG toimii nimensä mukaisesti.

Se on kansainvälinen ryhmittymä, jota kiinnostaa vaikuttaminen finanssialan sääntelystrategiaan ja joka sen vuoksi lähettää tätä koskevia kannanottojaan kenelle hyväksi näkee –

Euroopan komissiolle, Britannian parlamentin alahuoneelle, ulkomaankaupan komissiolle USA:ssa (Securities and Exchange Commission) – ja niin edelleen.

Tämän toiminta on CLC:n tapa toteuttaa demokraattista mandaattiaan. Kaikilla IRSG:n neuvoston jäsenten työnantajayhtiöillä on epäilemättä äänioikeus Lontoon Cityn vaaleissa. Finanssiorganisaatioiden pomot kaikkialta maailmasta saavat äänestää, kunhan niiden edustusto Cityssä vain on tarvittavaa kokoa. Tällä tavoin IRSG muoaa sääntelystrategiaa koko maailmanlaajuisen finanssialan puolesta.

Vielä nimeämättä on kuitenkin kaikkein oudoin asia, joka koskee seitsemää IRSG:n neuvoston jäsenestä. Nämä jäsenet ovat ministeriöiden lähettämiä tarkkailijoita neuvostossa – lähettäjinä valtiovarainministeriö, ulkoministeriö, hallituksen kauppapolitiikasta vastaava ministeri, Englannin keskuspankki ja kaikki kolme Britanniassa finanssialan sääntelystä vastaavaa viranomaistahoa.

Aivan oikein: hallitus on mukana kokouksissa, joissa maailman rahoitusyhtiöt määrittelevät haluamansa strategiat sääntelylle, joka koskee niitä itseään.

Ovat siis kaikki mukana samassa juonessa!

Tämän vuoden suuri sääntelyteema on kaavailtu EU:n ja USA:n välinen kauppasopimus, viralliselta nimeltään Transatlanttinen kauppa- ja investointisopimus (TTIP).

Euroopan komissio haluaa sisällyttää TTIP-sopimukseen rahoitusalan sääntelyä. Samaa mieltä on Britannian varapääministeri Nick Clegg. Amerikkalaiset sen sijaan eivät sääntelyä halua. Kuten Jack Lew, USA:n valtiovarainministeriöstä sanoo: ”Emme aio sallia sitä, että nämä sopimukset tarjoaisivat tilaisuuksien vesittä kotimaisia rahoitusalan sääntelyn standardeja”.

Sopimuksen kritisoijat sanovat, että kaikkea sääntelyä heikennetään, mikäli TTIP toteutuu.

TTIP:n mukaan sääntelyltä vaaditaan, että sen voidaan odottaa olevan ”yhteensopivaa” tai ”yhdenmukaisesti sovellettavaa” tai ainakin ”vastavuoroisesti tunnustettavissa”.

Mitä tällä tarkoitetaan, jos esimerkiksi otetaan vaikkapa GM-vilja? Se ei voi merkitä muuta kuin suostumista Monsanto ja muiden yhtiöiden vaatimukseen GM-pohjaisen ruuan raaka-aineen kasvattamisen ja maahantuonnin sallimisesta Eu-

roopassa. USA:n hallitus ei tule tyytymään tätä vähempään.

Rahoitusalan sääntelyn osalta sopimus merkitsisi sellaisten sääntöjen ottamista käyttöön, jollaisia kummankaan osapuolen viranomaiset eivät ole edes harkinneet, hyväksymisestä puhumattakaan.

Välimiestuomioistuin ISDS (Investor-State Dispute Settlement), joka on pystytetty sopimuskiistojen ratkaisemista silmälläpitäen, antaisi uusia mahdollisuuksia pankeille, joita rangaistiin miljardien dollareiden sakoilla rikkomuksista ennen vuotta 2008 vallinneen heikon sääntelyn säädöksiä vastaan. Välimiestuomioistuin tarjoaisi pankeille mahdollisuuden nostaa oikeusjuttuja valtioita vastaan finanssikriisin jälkeisen uuden, vahvemman sääntelyn tuottamista tappioista.

Autonvalmistajat vaativat ”vastavuoroista olemassa olevien säädösten tunnustamista” moottoriajoneuvojen osalta. Tämä merkitsisi sellaisten amerikkalaisten ajoneuvojen tuontia, jotka eivät täytä EU:n omia turvallisuus- ja ympäristönormeja.

Vastaavia esimerkkejä talouden kaikilta sektoreilta riittää vaikka kuinka paljon. Neuvotteluosapuolet haluavat kaiken tämän kursimista kokoon jouluksi 2014 ja sen jälkeen sopimuksen ratifiointia ilman hälyä.

Kuukausi sitten Komissio laittoi jakeluun (ei julki, koska mitään ei julkaista, vaan tietoa vuotaa) ehdotuksensa, jota se nimittää ”sääntelyn koherenssia” koskevaksi aloitteeksi. Tässä aloitteessa on kysymys sellaisen neuvotteluelimen luomisesta, jossa liike-elämän mielipidettä suunnitellusta lainsäädännöstä kysyttäisiin Atlantin kummankin puolen jo etukäteen, ennen lainsäädäntöhankkeiden julkista vireillepanoa.

Miksi tämä idea tuntuu niin tutulta?

Ai niin: IRSG on tällainen elin.

Hassua, eikä vain, miten EU alkaa ottaa mallia Britannian menettelytavoista?

**New Internationalist (newint.org): Tom Lines
Suomentanut Helena Hämäläinen**

Kuva: Eluveitie/Wikimedia Commons

TTIP JA JULKISET HANKINNAT

EU-maat käyttävät keskimäärin 20 prosenttia bruttokansantuotteestaan julkisiin hankintoihin. Kyse on tavaroista ja palveluista, joita valtiot, kunnat tai muut julkiset yhteisöt ostavat organisaationsa ulkopuolella.

EU:ssa julkisia hankintoja koskevat direktiivit ovat unionin laajuisia ja myös kansallisesti merkittäviä. Suomessa julkisten hankintojen arvo on noin 30 miljardia euroa vuodessa eli puolet julkisen sektorin kysynnästä.

EU-maissa julkisia hankintoja sääntelee Maailman kaupparjestö WTO:n julkisia hankintoja koskeva GPA-sopimus. Sen mukaan julkisissa hankinnoissa ei saa syrjiä muista maista peräisin olevia tarjoajia. Ypäjän kunnan kilpailutuksissa on paikallisia urakoitsijoita kohdeltava samalla tavalla kuin virolaisia, espanjalaisia tai yhdysvaltalaisia. Paikallisuutta ei siis voida käyttää julkisten hankintojen kriteerinä.

SAAKO KOTIMAISIA SUOSIA?

Yhdysvalloissa on voimassa niin sanottu Buy American Act -säädos, joka ei ole GPA:n alainen. Säädos mahdollistaa kotimaisten tuotteiden, mutta ei palvelujen, suosimisen julkisissa hankinnoissa.

TTIP-neuvotteluissa EU:n yhtenä vaatimuksena on ollut ulottaa syrjimättömyyden periaate myös Yhdysvaltojen osavaltioiden hankintoihin. Yhdysvallat ei ole osoittanut samanlaista kiinnostusta. Asia on jätetty osavaltioiden päätettäväksi.

Neuvotteluissa ei siis ole pääsy yksimielisyyteen edes siitä, millä tasolla vapaakauppasopimuksen pitäisi päteä.

OECD:n mukaan Yhdysvalloissa julkisten hankintojen osuus BKT:stä on noin 11 prosenttia. Jos Yhdysvallat pitää kiinni oikeudestaan suosia kotimaisia tuotteita, sopimus ei ole tasa-puolinen.

TTIP ei näytä antavan samanlaisia mahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille kuin se antaa yhdysvaltalaisille.

SOSIAALISESTI VASTUULLISET HANKINNAT

EU-parlamentti hyväksyi uudet julkisia hankintoja koskevat direktiivit 15. tammikuuta 2014. Niiden tarkoituksena on tehdä julkisista hankinnoista yksinkertaisempia ja tehokkaampia ja helpottaa pienten ja keskisuurten yritysten mukaantuloa kilpailutuksiin.

Lisäksi niitten avulla voidaan nostaa sosiaalisten ja ympäristöllisten kriteerien osuutta hankinnoissa. Laatu voidaan aiempaa enemmän huomioida tarjousten vertailussa.

Uusi direktiivi antaa myös mahdollisuuden kiinnittää huomiota, missä oloissa tuotteita ja palveluja tehdään. Hikipajat voidaan sulkea kilpailutuksen ulkopuolelle.

Hankintakriteereissä voidaan myös suosia tarjouksia, joissa alihankkijoiden työntekijät saavat kunnon palkkaa ja ovat ammattiyhdistysten jäseniä.

Näitä lauseita ei ole kuitenkaan vielä sisällytetty TTIP:iin. Ellei niitä sisällytetä, vaarana on, että TTIP tekee tyhjäksi EU:n uuden hankintadirektiivin. Se, että kilpailutuksessa voidaan painottaa laatua hinnan sijaan, olisi myös yhdysvaltalaisen etujen mukaista.

Eurooppalaiset ammattiyhdistykset ovat puhuneet sen puolesta, että direktiivissä olevia työntekijöiden oikeuksiin liittyviä lausekkeita sisällytettäisiin TTIP-sopimukseen. Koska Yhdysvalloissa työntekijöiden oikeusuoja on huonompi kuin EU:ssa,

vaarana nähdään, että TTIP heikentää työntekijöiden oikeuksia.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimus 94 koskee urakoita, joissa yhtenä osapuolena on julkinen yhteisö. Yhdysvallat ei ole ratifioinut tätä sopimusta.

Sopimuksen sisältö pitäisi siis myös saada osaksi TTIP:in julkisia hankintoja koskevaa lukua, mikäli vapaakauppasopi-

”TTIP ei näytä antavan samanlaisia mahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille kuin se antaa yhdysvaltalaisille.”

muksen halutaan myös tukevan työntekijöiden oikeuksia. Lisäksi TTIP antaisi mahdollisuuden mennä vielä tätä pidemmälle, jos myös alihankinnat laitetaan noudattamaan sopimus 94:n kaltaisia säädöksiä.

LÄPINÄKYVYYTTÄ NEUVOTTELUIHIN

Kanadan ja EU:n välistä CETA-vapaakauppasopimusta pidetään TTIP:n edeltäjänä. Sopimuksen tuloksia ei kuitenkaan ole vielä julkaistu, joten ei ole tiedossa, mitä palveluja se sulkee julkisten hankintojen ulkopuolelle.

Tiedossa on kuitenkin, että se ei sulje ulos yksityisesti rahoitettua koulutusta tai terveydenhuoltoa. TTIP:n lista palveluista, jotka eivät ole sopimuksen alaisia, tiedetään olevan sopimuksen liitteessä 2.

Neuvotteluihin tarvitaan lisää läpinäkyvyyttä, jotta tiedetään, mistä keskustellaan. Ainakin julkisia hankintoja koskevat neuvottelut tulisi käydä läpinäkyvästi, koska säännöt koskevat yhteisiä varoja.

EU vaatii jo nyt julkisilta hankinnoilta läpinäkyvyyttä. Kaikki julkisiin kilpailutuksiin osallistuvat tarjoukset ovat internetissä kaikkien nähtävillä.

Samanlaista läpinäkyvyyttä tulisi vaatia myös vapaakauppasopimuksissa.

Omar El-Begawy
Attacin puheenjohtaja 2013

INVESTOINTISUOJA KÄYTÄNNÖSSÄ

TUPAKKAFIRMAN VOITOT VASTAAN KANSANTERVEYS

Tupakkayhtiöt ovat kahdenvälisen investointisopimusten väärinkäytön pioneereja.

Yksi paljon julkisuutta saanut firma on Marlboro ja L&M:ää valmistava Philip Morris, jolla on parhaillaan meneillään välimieskäsittelyt Uruguayta ja Australiaa vastaan.

Taustalla on mainonnan rajoittaminen kansanterveydellisiin perusteisiin. Näyttävät varoitustarrat ja logojen poistaminen rikkoivat Philip Morrisin mukaan maiden solmimia investointisuoja-sopimuksia.

Uruguaylta perätty summa, kaksi miljardia Yhdysvaltain dollaria, vastaa noin neljää prosenttia maan bruttokansantuotteesta – joka on pienempi kuin Philip Morrisin liikevaihto. Kuvaavaa on, että yhtiön lakimiesten kerrotaan haastetta jättäessään todenneen urugualaisviranomaisille ajavansa maan vararikoon.

On mahdollista, että Philip Morris lopulta häviää. Tai sitten ei. Oletettavasti päätöksiä joudutaan kuitenkin odottamaan pitkään.

Ja jo se on firmalle eräänlainen voitto: harva köyhä valtio uskaltaa edes harkita tupakkamarkkinoinnin rajoittamista niin kauan kuin siitä seuraa kallis oikeusprosessi.

SLOVAKIALAISPANKKI YRITTÄÄ RAHASTAA KREIKAN AHDINGOLLA

Kreikan hallitus sääti vuonna 2012 lain, joka pakotti maan velkojat hyväksymään maltillisia leikkauksia saataviinsa.

Euroopan komission, Euroopan keskuspankin ja IMF:n painostuksesta syntynyt laki asetti suuret ulkomaiset velanhaltijat etusijalle takaisinmaksussa. Järjestelyä pidettiin yleisesti erittäin edullisena velkojille.

Jotkut haistoivat kuitenkin tilaisuuden ansaita lisää. Slovakialainen Poštová Bank oli ostanut Kreikan joukkovelkakirjoja 500 miljoonalla eurolla alkuvuodesta 2010, jolloin maan takaisinmaksukyky näytti jo epävarmalta. Esimerkiksi Standard & Poor's -luottoluokittaja kutsui lainoja roska-sijoituksiksi.

Poštová ei hyväksynyt vuoden 2012 velkajärjestelyä. Yhdessä kyproslaisen osaomistajansa Istro Kapitalin kanssa se haastoi valtion välimiesmenettelyyn. Perusteluna oli, että Kreikka oli rikkonut Slovakian ja Kyproksen kanssa solmimiensa investointisopimusten ehtoja esimerkiksi eri osapuolten reilun ja tasapuoliseen kohtelun osalta.

On selvää, että Poštová tiesi sijoituksensa riskit. Investointisuojaan nojalla sen saattaa kuitenkin olla mahdollista siirtää

vastuu uhkapelistään kokonaan kreikkalaisille, jotka ovat pitkälti ulkopuolelta sanellun vyönkiristyspolitiikan myötä joutuneet leikkaamaan kaikkea. Kansantuote henkeä kohden on 40 prosenttia alhaisempi kuin 2008, joka kolmas lapsi elää köyhyysrajan alapuolella, kansanterveys on romahtanut ja 60 prosenttia nuorista on työttömänä.

Tämä on toistaiseksi ainoa investointisopimuksen nojalla Kreikkaa vastaan tehty vaade. Vaadittu korvaussumma ei ole julkinen, ja jutun käsittely on vielä kesken.

Aiemmissa tapauksissa haasteiden vyöry on alkanut kunnolla vasta kriisin jälkeen. Esimerkiksi Argentiina on 2000-luvun alun talouskriisin jälkeen tekemiensä uudistusten vuoksi haastettu yli 40 kertaa.

Kreikan vastoinkäymiset ovat tuskin ohi tälläkään saralla.

Henri Purje

KASVUA JA TYÖPAIKKOJA

TTIP-sopimuksen luvataan tuovan kasvua ja työpaikkoja. Tämä tulkinta on ominainen optimisteille sekä niille, jotka sopimuksesta tulevat hyötymään. Valitettavasti kaikki eivät tähän joukkoon kuulu.

LISÄÄ KASVUA?

Voltairen satiirissa *Candide* seikkailee tohtori Pangloss, hurskas ja viisas mies, joka tavan takaa muistuttaa nuorelle oppilaalleen: ”Kaikki on parhain päin, eikä paremmin voisi olla.” Vapaakauppasopimusta leimaa samanlainen optimisismi: Vapaakauppa on paras mahdollinen väline kasvun ja työpaikkojen luomiseen, eikä parempaa voisi olla!

Se, kuinka paljon kasvua EU:n ja Yhdysvaltain välille parhaimmillaan neuvoteltavalla TTIP-sopimuksella tarkalleen ottaen voidaan saada aikaan, käy ilmi EU:n komission tilaamasta tutkimuksesta *Reducing Barriers to Transatlantic Trade*. Tutkimuksen on tuottanut lontoolainen talouspolitiikan tutkimuskeskus CEPR, ja sen mukaan tuljia ja muita (tullin ulkopuolisia) kaupan esteitä poistamalla voitaisiin saavuttaa jopa 199 miljardin euromääräiset hyödyt, eli noin 136 euroa jokaista EU-kansalais-ta kohden.

”Peräti 95 prosenttia Yhdysvalloissa vuoden 2008 jälkeen tapahtuneesta talouskasvusta on mennyt vauraimman yhden prosentin taskuihin.”

TALOUSKASVUN KÄÄNTÖPUOLI

Talouskasvu ei kuitenkaan automaattisesti näy sadan euron seteleinä kaikkien kukkarossa. Paljon riippuu siitä, millä tavalla kasvua tuotetaan. Yhdysvallat antaa tästä oivan esimerkin. Maan talous kasvoi huimasti 1970-luvun jälkeen. Puhuttiin jopa suuresta vakauden kaudesta. Tavallisen työläisen reaaliensiot eivät kuitenkaan nousseet. Taloustieteilijä **Yanis Varoufakis** mukaan työväen reaaliensiot ovat pysähtyneet vuoden 1973 tasolle.

Toisen taloustieteilijän, **John Quigginin**, mukaan talouskasvu ja vapaakauppa ovat olleet hyödyllisiä sikäli, että niiden ansiosta monet kulutustarvikkeet, kuten televisiot, tietokoneet ja

kännykät, ovat yleistyneet kaikkien väestöluokkien keskuudessa. 1970-luvun jälkeen niistä tuli Yhdysvalloissa halpoja. Sen sijaan terveydenhuollon ja koulutuksen kustannukset nousivat ja eliniän, koulutustason ja varallisuuden välille kehittyi riippuvuusuhde.

Myös tuloerojen kasvu kiihtyi. Korkeimpaan tuloluokkaan kuuluvien yhden prosentin tulot kääntyivät huimaan nousuun. Vielä huimempaa on kuitenkin ollut tämän tuloluokan vauraimman sadan osan tulokehitys. Tämä käy ilmi tuloerojen kehitystä tilastoivan tutkijaryhmän ylläpitämästä maailman korkeimpien tulojen tietokannasta (WTID).

Tutkijaryhmään kuuluvan **Emmanuel Saezin** mukaan 2000-luvun alun IT-kuupla ja vuonna 2008 käynnistynyt taluskriisi leikkasivat ainoan loven kaikkien tuloluokkien ansioihin, mutta kriisien jälkeen vain korkeimpiin tuloluokkiin kuuluvat ovat saavuttaneet aikaisemman tulotasonsa. Väestön enemmistö ei sen sijaan ole koskaan saavuttanut kriisejä edeltävää tulotasoaan 2000-luvun talouskasvun epätasaisen jakautumisen vuoksi. Peräti 95 prosenttia Yhdysvalloissa vuoden 2008 jälkeen tapahtuneesta talouskasvusta on mennyt vauraimman yhden prosentin taskuihin.

Suomen tilannetta kriisin jälkeen valottaa Tilastokeskuksen aineisto vuodelta 2011. Tuolloin suomalaisten keskimääräiset tulot kasvoivat 0,7 prosenttia. Pienituloisimman kymmenyksen tulot kasvoivat pari prosentin kymmenystä. Vauraimman kymmenyksen tulot kasvoivat yli kaksi prosenttia ja vauraimman yhden prosentin tulot jopa seitsemän prosenttia. Kasvu on siis jakautunut epätasaisesti täälläkin. Lisäksi on muistettava, että Suomen aineisto perustuu tulokymmenyksiin, kun suurimmat erot vallitsevat vauraimman yhden prosentin ja kaikkien muiden välillä.

1970-luvun jälkeinen talouskasvun kulta-aika onkin vaikutuksiltaan varsin kiistanalainen ilmiö. Vain todellinen Pangloss voi pitää sitä täydellisenä menestyksenä.

OPTIMISMIA VAI PELKKÄÄ PELIÄ?

Yhdysvalloissa ja Britanniassa **Reaganin** ja **Thatcherin** kasvupolitiikka tarkoitti vapaakauppaa, sääntelyn purkamista ja julkisten menojen leikkauksia.

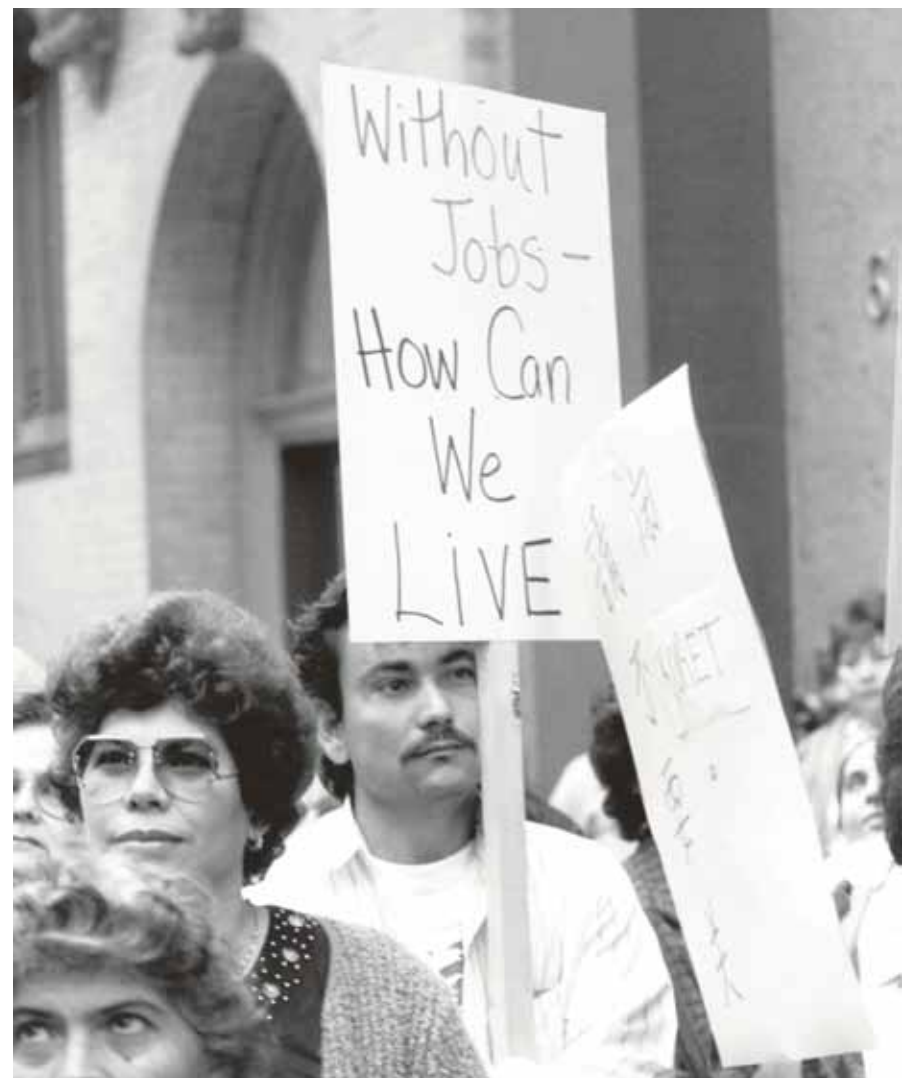
Sen lisäksi, että tuloerot pomppasivat pilviin, 1970-luvun jälkeisellä talouskasvulla luotiin valtava määrä yksityistä velkaa. Velka puolestaan mahdollisti erinomaisen aseman rahoitussektorilla työskenteleville ihmisille: Yhdysvalloissa jopa 40 prosenttia yritysten voitoista ennen vuoden 2008 kriisiä muodostui nimenomaan rahoitussektorilla.

70-luvun jälkeinen aika oli Yhdysvalloissa ja Britanniassa väestön vauraimman puoliskon kulta-aikaa, joka kuitenkin näytti hetkellisesti päättyneen, kun köyhempi puolisko ei enää kyennyt maksamaan velkojensa korkomenoja: subprimekriisistä kehittyi rahoituskriisi.

Tässä tilanteessa rahoituslaitosten taseisiin kertyneestä velasta tehtiin julkista velkaa. Samoin ei kuitenkaan toimittu väestön enemmistön muun muassa asuntolainoista ja kulutusluotoista koostuneiden velkojen kanssa. Vain vauraan vähemmistön velat sosialisoiitiin. Euroopan velkakriisin haetaan tänä päivänä ratkaisua samoilla lääkkeillä, jotka kuuluivat jo Reaganin ja Thatcherin poliittiseen ohjelmaan: kaupan vapauttamisella ja budjettikurilla.

Tämä voi vaikuttaa suuren luokan sekoilulta, mutta on tosi asiassa vain politiikkaa.

Kalifornian tekstiilityöntekijät protestoivat työnantajansa päätöstä siirtää tehtaansa Meksikoon. Kuva: David Bacon

Amerikkalainen ay-näkökulma: Työoikeus ja TTIP

Toisin kuin moni muu kauppasopimus, EU:n ja Yhdysvaltain välinen TTIP tiivistää kauppasuhteita sellaisten maiden välillä, joissa pääsääntöisesti harjoitetaan aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, ja joissa on vahvat sosiaaliset turvaverkostot. Monessa EU-maassa sitoutuminen työntajien ja työntekijöiden väliseen dialogiin on niin vahvaa, että laki vaatii työntekijöiden edustajan yrityksen johtokuntaan. EU:n korkeatasoisesta työlainsäädännöstä johtuen EU:n ja Yhdysvaltain välinen kauppasopimus pakottaa Yhdysvallat nostamaan työoikeuksia koskevat tavoitteensa paljon korkeammalle kuin sen aiemmat vapaakauppasopimukset ovat edellyttäneet. Yhdysvaltojen on sitouduttava työoikeuksiin allekirjoittamalla ja toimeenpanemalla kansainvälisen työjärjestö ILO:n sopimuksia. Tämän lisäksi Yhdysvaltojen ja EU:n tulee kehittää neuvottelukanavia ja tiedonvälitystä työntekijöiden ja ylikansallisten yritysten välillä, vahvistaa työturvallisuutta ja työterveyttä ja parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa.

Kauppasopimus EU:n kanssa tarjoaa Yhdysvaltain hallitukselle mahdollisuuden tehdä enemmän, kuin tavoitella ”pienintä yhteistä nimittäjää” työoikeudessa, ja antaa tilaisuuden rakentaa todella väestön hyvinvointiin keskittyvää kauppaoikeutta.

Kirjoittajan luvalla suomennettu ote järjestön The American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations artikkelista U.S.-EU Free Trade Agreement (TTIP).

AFL-CIO on 56:n yhdysvaltalaisen ammattijärjestön keskusliitto, joka edustaa 12,5 miljoonaa eri aloan työntekijää.

Samalla tavalla kuin 70-luvun jälkeinen kasvupolitiikka oli hyödyllistä väestön vähemmistölle USA:ssa Yhdysvalloissa ja Britanniassa, on mahdollista, että kuripolitiikka ja vapaakauppa toden totta palvelevat *joidenkin* taloudellisia etuja myös tämän päivän Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tai edes todennäköisesti tarkoita, että 136 euroa kilahtaisi tasa-arvoisesti kaikkien taskuun. Lisäksi on olemassa suuri riski, että talouskasvun tavoittelu markkinoita vapauttamalla johtaa vastaavanlaisiin vakaviin markkinaepäonnistumisiin, jollaisten seurauksista juuri nyt kärsimme.

Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubb kirjoitti reilu vuosi sitten Aamulehdessä: ”Taluskuri ja kasvun tukeminen eivät ole kuitenkaan pidemmällä aikavälillä toisilleen

”Toisin sanoen BusinessEurope esittää, että TTIP-sopimuksella luotaisiin yhteensä jopa miljoona uutta työpaikkaa Eurooppaan.”

vastakkaisia tavoitteita. Päinvastoin, molempia tarvitaan.”

Kuitenkin juuri tämä yhdistelmä voi tehdä tyhjäksi 136 euron lupauksen, jolla TTIP-sopimusta markkinoidaan. Vapaakaupan Pangloksien mielestä tämä ei ole ongelma, sillä paremminkin ei voisi mennä.

LISÄÄ TYÖPAIKKOJA?

Eurooppalaista taloutta vaivaa heikon kasvun ja velkakriisin lisäksi työttömyys. Optimistien mukaan TTIP-sopimus toisi avun myös tähän ongelmaan. Optimistisimpia arvioita työllisyysvaikutuksista on esittänyt BusinessEurope, yritysjärjestö, johon kuuluu 41 teollisuusalan ja työnantajien kansallista liittoa 35:stä maasta, niiden joukossa suomalainen Elinkeinoelämän keskusliitto (EK).

Järjestön arvion mukaan Euroopassa voisi syntyä jopa puoli miljoonaa uutta työpaikkaa pelkästään tullit poistamalla. Tullien purkamisen kasvattaisi transatlanttisen kaupan volyymia vähintään seitsemän prosenttia ja parhaimmillaan 18 prosenttia. Uusia työpaikkoja muodostuisi kaupan volyymin kasvusta riippuen vähintään 200 000 ja enintään 520 000.

Komission käyttämän CEPR:n selvityksen mukaan jopa 80 prosenttia transatlantisesta kauppa- ja investointikumppanuudesta saatavista taloudellisista hyödyistä tulee byrokratian ja sääntelyyn liittyvien kustannusten vähenemisestä sekä palvelujen ja julkisten hankintojen kaupan vapauttamisesta. Tarkkoja arvioita työpaikkojen määrän kasvusta ei CEPR:n tutkimuksessa esitetä.

BusinessEuropen tutkimuksessa myös tullin ulkopuolisten

kaupan esteiden purkamisesta aiheutuvat työllistämisaikutukset on otettu huomioon. Jos niistä purettaisiin 10 prosenttia, se näkyisi tutkimuksen mukaan 440 000 uutena työpaikkana Euroopan unionin alueella. Toisin sanoen BusinessEurope esittää, että TTIP-sopimuksella luotaisiin yhteensä jopa miljoona uutta työpaikkaa EU-alueelle.

Valitettavasti tätäkään TTIP-sopimuksen hyötyä ei kuitenkaan voida pitää itsestäänselvyytenä.

SAMAT LUPAUKSET NAFTA:SSA

Myös vuonna 1994 solmittua Pohjois-Amerikan vapaakauppa-sopimus NAFTA:a perusteltiin aikoinaan uusilla työpaikoilla. Yhdysvaltalaisen talouspoliittisen instituutin EPI:n mukaan NAFTA:n seuraukset olivat kuitenkin päinvastaisia.

Vuonna 1993, vuosi ennen NAFTA:n voimaan astumista, Yhdysvaltain kauppataase Meksikon kanssa oli 1,6 miljardia dollaria ylijäämäinen, mikä piti yllä noin 30 000:ta vientisektorin työpaikkaa. Vapaakauppasopimus johti kaupan volyymin kasvun, mutta tuonti kasvoi viittä enemmän. Tasaisesti kehittyneet alijäämäinen kauppa Meksikon kanssa oli vuonna 2010 arvoltaan lähes 100 miljardia dollaria. EPI:n selvityksen mukaan sopimus johti työpaikkojen kokonaismäärän vähenemiseen: lähes 700 000 työpaikkaa lopetettiin.

EPI:n tutkimusten mukaan NAFTA ei täyttänyt odotuksia liioin Meksikon puolella. Sen piti luoda uusi kasvava keskiluokka, mutta uudet työpaikat olivat matalapalkkaisia ja epävakaita. Erityisesti Meksikon maatalous kärsi: lukuisat viljelijät jäivät työttömiksi, palkat jäivät 1990-luvun tasolle tai alemmas, ja riippuvaisuus tuontiviljasta kasvoi.

Bolivian presidentti Evo Morales kuvailee NAFTA:n vaikutusta Meksikon maatalouteen vielä tiukempaan sävyyn. Moralesin mukaan se johti ruokaomavaraisuuden tuhoon ja itsenäisten pienviljelijöiden siirtymiseen kaupunkien halpatyövoimaksi. Vaikka EU:n ja Yhdysvaltain välinen kauppasopimus on toki eri asia kuin Meksikon ja Yhdysvaltain välinen sopimus – ennen kaikkea koska ensin mainitut ovat tasavertaisia kauppakumppaneita – johtopäätöksen pitäisi olla selvä: liiallinen optimisismi palvelee enemmistön etua vain panglokslaisessa maailmassa.

Laskelmien TTIP-sopimuksen hyödyistä tulisi perustua muidenkin kuin siitä hyötyviä tahoja edustavien yritysjärjestöjen ja niin ikään talouselämän etuja ajavan Euroopan komission teettämiin tutkimuksiin. Neuvottelut olisi aiheellista keskeyttää ainakin siihen asti, että riippumattomampia ja yhteiskuntaa laajemmin tarkastelevia tutkimuksia saadaan aikaiseksi. Ja kun riippumatonta ja kattavaa tutkimusta löytyy, tulee neuvottelumandaatti tarkastaa niiden mukaisesti.

Marko Juutinen

Suomalainen ay-näkökulma: Hyötykö työläinen?

Suomalaisen ay-liikkeen suhtautuminen TTIP-sopimukseen on yleislinjaltaan varovaisen myönteistä. Yksi odotusten kohde liittyy Yhdysvaltain julkisiin hankintoihin, joihin päästään nyt tekemään tarjouksia täältäkin. Sopimuksen odotetaan myös luovan kansainvälisiä pelisääntöjä selkiyttämään kenttää.

Akavan listaamat hyödyt ovat:

1. Sopimuksesta tehty selvitykset lupaavat myönteisiä taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia niin Suomessa kuin muuallakin.
2. Sopimus antaisi mahdollisuuden ohjata kauppapolitiikan sisältöä maailmanlaajuisesti avoimempaan ja vastuullisempaan suuntaan.
3. Sopimus avaisi suomalaisillekin Yhdysvaltain suljettuja julkisten hankintojen markkinoita, jotka ovat EU:n alueella jo avoimia.
4. Sopimus vähentäisi teknisiä kaupan esteitä monilla Suomelle tärkeillä vientialoilla ja parantaisi näin työllisyyttä.
5. Lisääntyvä kauppa lisäisi kilpailua ja tietojensiirtoa sekä näin tuottavuutta ja palkanmaksuvaraa.

Toisaalta myös riskeistä käydään ay-liikkeessä keskustelua. Yksi esimerkki huolenaiheista on sopimukseen sisältyvä investointisuoja ja sen vaikutukset työolainsäädäntöön ja demokratiaan.

EU:n neuvottelutavoitteena on pitää kiinni vahvoista työelämän perusoikeuksista. Täytyy kuitenkin muistaa, että toinen sopijapuoli, Yhdysvallat, ei ole tunnustanut ILO:n yleissopimuksia koskien järjestäytymisoikeutta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta. On täysin avoin kysymys, millaiseen tulokseen tästä päästään.

Ay-liikkeen kannalta keskeisiä riskejä liittyy myös niin sanottuun sääntely-yhteistyöhön. Esimerkiksi työsuojelussa eurooppalaiset standardit ovat korkeammat, joten on mahdollista, että TTIP tuo niihin heikennyksiä.

Sama pätee intresseihin suojella vahvoja ja työllistäviä julkisia palveluja sekä paikallistalouksia.

Haasteellista on sekin, että neuvotteluihin ollaan lähdeksä ilman valmista neuvottelumallia. Niukka ja suorastaan salaileva tiedotuslinja on ongelma jo sinänsä, mutta nyt ei käytännössä ole oikein kuvaa siitäkään, mistä ja miten lähdetään neuvottelemaan. Neuvottelujen seurannasta ja valvonnasta tulee aidosti vaikeaa.

Samalla kun edellä mainitut huolenaiheet ovat ay-liikkeessäkin tapetilla, tarvittaisiin enemmän keskustelua vapaakauppasopimuksen dynaamisista vaikutuksista työmarkkinoihin. Lienee kuitenkin selvää, että vapaakauppasopimuksilla vahvistetaan käytännössä sijoittajien ja työnantajien valtaa suhteessa työntekijöihin: työntekijöiden voima heikkenee, kun tuotannon siirtäminen (työnantajien exit-optio) helpottuu.

Toisaalta paluuta kansalliseen protektionismiinkin tuskin on. On sinänsä tervettä, että globaalille kaupalle pyritään luomaan globaalin tason sääntöjä. Haasteena on osoittaa, että myös toisenlaiset säännöt ovat mahdollisia. Merkilläpentävää onkin, että kansainvälisissä ay-järjestöissä (ETUC/ITUC) on käynnistymässä prosessi toisenlaisen investointisopimusmallin rakentamiseksi.

...Huhtikuun ensimmäisellä viikolla SAK, STTK ja Akava julkaisivat yhteisen muistion, jonka mukaan TTIP-sopimus hyödyttäisi palkansaajia...

Jukka Peltokoski

”Neuvottelujen tarkoituksena on poistaa kaupan esteitä (tulleva, tarpeetonta sääntelyä, investointeihin liittyviä rajoituksia jne.) monilla talouden aloilla, jotta tavaroiden ja palveluiden ostaminen ja myyminen EU:n ja Yhdysvaltojen välillä helpottuisi. EU ja Yhdysvallat haluavat myös helpottaa yritystensä investointeja toisen osapuolen talouteen.”

”Maailman kahden suurimman talouden tekemä kahdenvälinen kauppa- ja investointisopimus tarjoaa mahdollisuuden lisätä kasvua ja työpaikkoja Atlantin molemmin puolin.”

- Euroopan komission tiedoksianto UKK: Transatlanttinen kauppa- ja investointikumppanus EU:n ja Yhdysvaltojen välillä.

”Talouskasvun ja työllisyyden parantaminen vaatii kysyntää, johon Suomen ja EU:n sisämarkkinat eivät yksin riitä. Suomalaisyrittäjien pääsyä EU:n ulkopuolisille markkinoille on helpotettava.”

”Suomen tavoitteena on, että sopimus olisi mahdollisimman kunnianhimoisen palveluissa, julkisissa hankinnoissa sekä sääntelyssä ja tullimenettelyissä.”

- Alexander Stubb Aamulehdessä 19.03.2014

”It is time for transatlantic relations to grant European and American companies reciprocal full market access through the elimination of tariff and non-tariff barriers to allow them to trade and invest freely without discrimination.”

- Toimitusjohtaja Emma Marcegaglia BusinessEuropen julkaisussa *Jobs and Growth*

”Vain yhden vuoden aikana, kun solmimme NAFTA:n ja GATT:n, teimme enemmän kuin milloinkaan aikaisemmin viimeisten vuosikymmenien kuluessa avataksimme maailman markkinat amerikkalaisille tuotteille. Tämä tarkoittaa lisää työpaikkoja ja korkeampaa elintasoa amerikkalaisille, alhaista valtion talouden alijäämää, alhaista inflaatiota, alhaisia korkoja, alhaisia kaupan esteitä ja paljon sijoituksia.”

- Presidentti Clintonin puhe 25.01.1994, www.presidentialrhetoric.com

”Kaksikymmentä vuotta sitten Yhdysvallat, Meksiko ja Kanada lupasivat kansalaisilleen kauppasopimuksen, joka loisi uusia työpaikkoja, nostaisi Meksikon köyhyydestä ja saisi laittoman maahanmuuton loppumaan. Sen sijaan, että lupaukset olisivat toteutuneet, he saivat sopimuksen, joka hyödytti monikansallisia yrityksiä työläisten kustannuksella. Sen seurauksena epä-tasa-arvo kasvoi ja työväen neuvotteluvoima heikkeni. Työväen palkat ovat junnanneet paikallaan kaikissa kolmessa maassa, perheet ovat ahdingossa terveydenhuolto-, koulutus-, asunto- ja eläkemaksujen kanssa. Me tarvitsemme kauppasopimuksia, jotka vahvistavat työväen oikeuksia, rakentavat vahvoja yhteisöjä ja suojelevat ympäristöä niin Amerikassa kuin muualla maailmassa.”

- Richard L. Trumka, Yhdysvaltalaisen ammattijärjestöjen keskusliiton AFL-CIO:n puheenjohtaja AFL-CIO:n selvityksessä NAFTA at 20

”NAFTA ei ole täyttänyt lupaustaan vauraudesta Kanadan työläisille. Tavallisen työläisen asema on huonontunut, ansiotaso on kasvanut 0,96 prosenttia vuodessa NAFTA:n allekirjoittamisen jälkeen. Se on puolet Kanadan BKT:n kasvuvauhdista.”

- Ken Georgetti, järjestön Canadian Labour Congress pj. AFL-CIO:n selvityksessä NAFTA at 20

”NAFTA:n seurauksia ovat olleet työväen ostovoiman heikkeneminen sekä työtöiden ja korkealaatuisten työpaikkojen menettäminen Meksikossa. Tästä sopimuksesta on koitunut vain vähän hyötyä, ja väestön enemmistölle siitä ei ole koitunut hyötyä ollenkaan.”

- Maria del Carmen Ljamas, Sindicato de Telefonistas de la República Mexicana, AFL-CIO:n selvityksessä NAFTA at 20

Talouden zombit ja minotaurokset

Tukkoheiksen talouspoliittisen keskustelun virikkeiksi on tarjolla kaksi hyvää, keynesiläisittäin virittyntä kirjaa: Queenslandin yliopiston taloustieteen professori **John Quigginin** *Zombitalous* (Vastapaino, 2014) ja Ateenan yliopiston taloustieteen professori **Yanis Varoufakis**in *The Global Minotaur* (Vastapaino, suomennos kesällä 2014 nimellä *Maailmantalouden Minotauros*).

Quiggin esittää *Zombitalous*-kirjassaan, että 1970-luvulta alkanut markkinaliberalistinen aikakausi seisoi taloustieteen näkökulmasta katsottuna savijaloilla.

Ajattelusuuntaa pyhitettiin talousopillisilla opinkappaleilla, joista useimmat oli jo moneen kertaan osoitettu vääriksi. Ne kuitenkin kaivettiin haudoistaan ajamaan markkinaliberalistisen orjuuttajansa etua.

Quigginin käsittelemiä zombiajatuksia ovat:

- Markkinoiden automaattinen vakautuminen (suhdannevaihtelut voidaan unohtaa).
- Tehokkaiden markkinoiden hypoteesi (rahoitusmarkkinat kykenevät arvioimaan kaikkien varallisuuserien hinnat ja investointien tuotot oikein).

- Dynaamis-stokastinen yleisen tasapainon malli (makrotalous voidaan pelkistää rationaaliseen yksilökäyttäytymiseen).
- Vaurauden valumavaikutus (varallisuuden keskittyminen on kaikkien etu).
- Yksityistämisen ihanne (yksityiset toimijat hoitavat kaikki julkisen vallan tehtävät tehokkaimmin).
- Elvyttävä budjettikuri (talous voidaan nostaa suosta julkisia menoja leikkaamalla).

Quiggin näkee markkinaliberalismin ideologiana, yhteiskunta-politiittisena ohjelmalla ja jopa luokkataisteluna. Tässä mielessä se on jonkinlainen ajan henkeä kuvaava sateenvarjokäsite.

Toisaalta Quiggin kuitenkin nimeää markkinaliberalistiseksi subjektiksi ja zombien orjuuttajaksi Wall Streetin ja Lontoon Cityn finanssikeskuksineen.

Finanssisektori sekä sai markkinaliberalismista suurimmat hyödyt että tuotti maailmantalouteen ennennäkemättömän vääristymän, hintakuplan. Sen puhkeaminen vuonna 2008 sai aikaan koko järjestelmää järkyttäneen kriisin.

”Vuoden 2008 finanssikriisi jätti maailmantalouteen paikkaamattoman aukon.”

Quigginin mukaan kriisi paitsi paljasti finanssisektorin mädännäisyyden myös osoitti markkinaliberalistien kyseenalaiset opinkappaleet lopullisen kelvottomiksi.

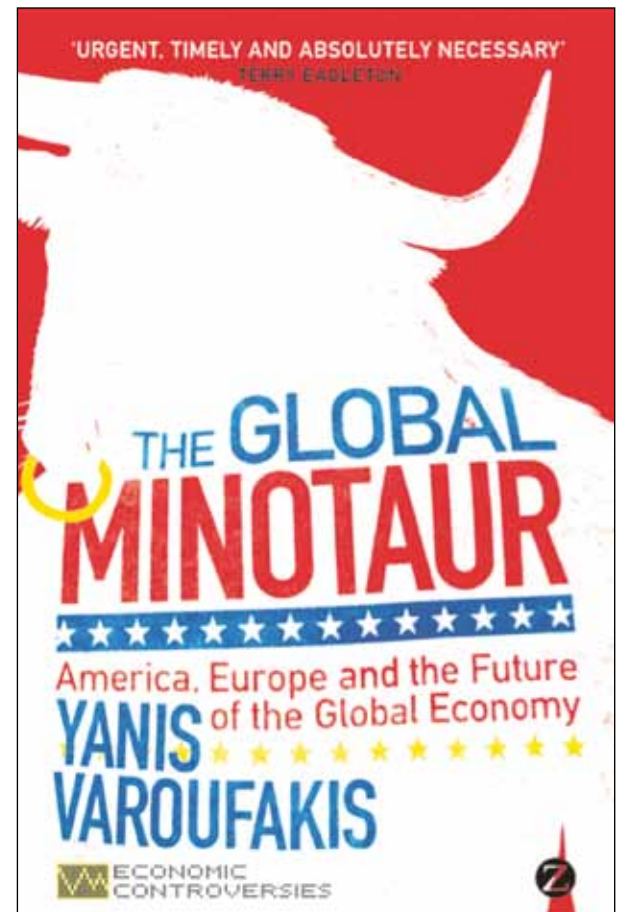
Quigginin päämurhe on, että kuluneina vuosina on kuitenkin alkanut näyttää yhä selvemmältä, että nämä zombit ovat yhä täällä. Niiden keynesiläiset ja hyvinvointivaltion periaatteita korostavat vaihtoehto-opit ovat joutumassa yhä ahtaammalle, eivätkä poliittikot ja finanssimaailma ole oppineet mitään vuoden 2008 katastrofista. Ainakin Suomessa tämä on täyttä totta.

Varoufakis menee Minotauros-analysissään askeleen pidemmälle. Hänen mukaansa markkinaliberalismin aikana pöyhinyt, Wall Street -vetoinen finanssisektori oli keskeinen tekijä siinä tavarantuotannon ja pääoman ylijäämien kiertäysmekanismeissa, joka teki mahdolliseksi maailmantalouden tasapainoisen ja jatkuvasti laajenevan toiminnan.

Se mahdollisti Yhdysvaltain kaksoislijäämän, joka itse asiassa oli koko maailmanjärjestyksen kulmakivi ennen vuotta 2008. Se mahdollisti myös Kiinan, Japanin ja Kaakkois-Aasian tiikereiden vientilyijäämien sekä Euroopan sisäisten epätasapainotilanteiden kestävyys. Mekanismit palveli mitä parhaiten näiden maailmantalouden mahtitekkijöiden etuja.

Varoufakisin mukaan vuoden 2008 finanssikriisin vaikutukset olivat huomattavasti syvällisemmät kuin Quigginin analyysissä. Kriisi paitsi murskasi keskeisiä toimijoita ja talouksia myös jätti maailmantalouteen paikkaamattoman aukon, eli kiertäysmekanismin mentävän reiän. Finanssikriisi siis järjestytti globaalin kapitalismin tärkeimpiä rakenteita.

Globaalien kapitalismin kannalta on välttämätöntä, että tois-

ten talouksien ylijäämät kulkeutuvat toisaalle täyttämään alijäämiä.

Esimerkiksi Yhdysvaltain välttämätön kaksoislijäämä oli mahdollinen, koska se piti yllä esimerkiksi Kiinan ja Kaakkois-Aasian vientilyijäämiä ja koska muun maailman ylijäämääomat virtasivat velkarahana Yhdysvaltoihin, maailman reservivaluutan turvalliseen huomaan.

Toisaalta esimerkiksi euroalueen nykyiset ongelmat johtuvat juuri tästä kierrätyksen puutteesta. Ongelmat koskevat euroalueen ylijäämämaita yhtä pahasti kuin Välimeren alueen alijäämämaitakin.

Euroalueella noudatettu zombipolitiikka, eli elvyttävä budjettikuri, vain pahentaa koko euroalueen tilannetta. Saksan valtapoliittisen – ja ehkä myös taloudellisen – aseman lujittamisen kannalta politiikka voi kuitenkin olla hyväksi.

Sen sijaan omittusempaa on, että politiikka saa vahvaa tukea myös sellaisista yksityisen pääoman karttelemista alijäämämaita kuin Suomi.

Hannu Laurila
Ekonomisti

TTIP:STÄ SANOTTUA

Kauppa, investointien ja liiketoiminnan edellytysten yleisen vapauttamisen seurauksena kansalaisten keskimääräinen aineellinen hyvinvointi kasvaa. Pitkällä aikavälillä vaikutus tulee tulotason nousun kautta. Kaupanesteiden vähentäminen lisää kotitalouksien valintamahdollisuuksia.

- Etna

The US-side should clearly explain the dangers of the unneeded social, environmental, and 'right to regulate' provisions the European Parliaments seeks.

- Peter Chase, US Chamber of Commerce

The investment chapter of the TTIP should eventually serve as the 'gold standard' for other investment agreements.

- US Chamber of Commerce to US negotiators

Industry will oppose any deal in which investment protection is traded off against public policy objectives, including human and labour rights.

- Pascal Kerneis, European Services Forum (ESF)

Regulatory differences must be eliminated. And not just the existing ones. We must prevent new ones from emerging

- Markus Beyrer of BusinessEurope, the European employers' federation

"Vaikka nopeus on tärkeää, samoin on sopimuksen laajuus. Yhdysvallat ei halua kutistaa tavoitteitaan vain saadakseen aikaan sopimuksen."

- Yhdysvaltain Suomen suurlähettiläs Susan Elbow

Tavoitteena on WTO-sitoumuksia pidemmälle menevä, laaja-alainen ja vastavuoroinen kaupan vapauttaminen.

Julkisissa hankinnoissa lupaavimpana kasvualueina pidetään tieto- ja viestintäsektoria, energia- ja ympäristöosaamiseen liittyviä tuotteita ja palveluita, terveydenhoitoalaa ja infra-sektoria.

Neuvotteluissa ei puututa tiukkaan EU:n lainsäädäntöön, joka koskee esimerkiksi hormoneja tai on olemassa ihmisten elämän ja terveyden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tai ympäristön ja kulluttajien etujen suojelemiseksi. Neuvottelujen tarkoituksena ei ole heikentää standardeja vaan poistaa tullit ja tarpeeton byrokratia. Turvallisuuden, kuluttajansuojan ja ympäristöasioiden suhteen ei tehdä kompromisseja.

- Ulkoasiainministeriö

And the best thing about the energy we would create through an effective TTIP is that it would be renewable. Because the way trade liberalisation works is that it permanently increases the amount of wealth that an economy can produce. So these billions of euro wouldn't be a one-off gain but one that continues every year.

- Karel De Gucht, European Trade Commissioner

Koonnut Veera Kaleva

TTIP on jäävuoren huippu: Miten sulatamme jään?

Tässä kirjoituksessa kerron ensin, mitä äänestäjän on syytä tietää minun ja muiden eurovaaliehdokkaiden suhtautumisesta vapaakauppasopimukseen, erityisesti EU:n ja Yhdysvaltojen suunnitteilla olevaan TTIP-sopimukseen. Toiseksi paljastan, miten TTIP:hen voidaan vaikuttaa.

EUROVAALIT JA TTIP

Eurovaalien ehdokkaat kannattaa jakaa kolmeen luokkaan: Niihin, jotka eivät lupaa vastustaa TTIP-ehdotusta; niihin, jotka nyt lupaavat sitä vastustaa ja niihin, joilla on pitkäaikaista näytöä siitä, että he vastustavat TTIP:tä ja vastaavia niin sanottua vapaakauppaa edistäviä järjestelyjä. Minä kuulun kolmanteen kategoriaan.

EU:n ja Yhdysvaltojen TTIP on keltainen ja vastustan sitä aivan samalla tavalla kuin olen 1990-luvun alusta lähtien globalisaatiokriittisen liikkeen aktivistina vastustanut muita yhtiövalian ja markkinafundamentalismien muotoja, jotka asettavat kaupan oikeudet ihmisoikeuksien ja ympäristövastuun edelle.

TTIP:tä voi vastustaa kahdella tavalla: sanomalla, että lähitökohtat ovat niin huonoja, että neuvottelut tulee heti viheltää poikki, ja toisaalta asettamalla ehtoja neuvotteluprosessille ja mahdollisen tuloksen hyväksymiselle.

Minä olen innolla mukana vastustamassa TTIP:tä kummallakin tavalla. Jos neuvotteluita ei saada pysäytettyä, täytyy niille asettaa ehtoja. Tässä on tämänhetkinen luetteloni hyväksymisehdoksi europarlamentissa ja muualla:

Prosessiehdot:

1. Lissabonin sopimuksessa muutetun SEUT 207 artiklan perusteella TTIP:n hyväksyntä edellyttää EU-maiden yksimielistä päätöstä.
2. Ei päätöstä ilman EU:n komission ym. TTIP:n puolesta esittämien ”tutkimukseen” pohjautuvien arvioiden kriittistä analyysia.

Sisältöehdot:

1. Ei esitetyille tai esitetynkaltaiselle riitojenratkaisumenetelleylle.
2. ILO:n työnormien poliittinen ja juridinen ensisijaisuus TTIP-ehtoihin verrattuna.
3. Ei GATS-sopimusta pidemmälle meneviä sitoumuksia hyvinvointipoliitikassa.
4. Ei alentavia vaikutuksia kuluttajansuojaan, erityisesti hormonilihan ja muiden elintarvikkeiden kohdalla.
5. Ei GMO-tuotteille.
6. Ei finanssialan deregulaatiolle myöskään epäsuorien vaikutusten kautta.
7. Tiukka ilmasto- ja fossiilikapitalismille. Esimerkiksi ”shale gas” ja öljyhiekkan tuotannon ympäristönormien tiukentaminen pitää olla kaikissa tapauksissa päättäjien vapaasti harkittavissa.
8. Kyllä tehokkaalle sanktiojärjestelmälle, jolla turvataan ympäristönormien ja ihmisoikeuksien etusija kaupan oikeuksiin nähden.

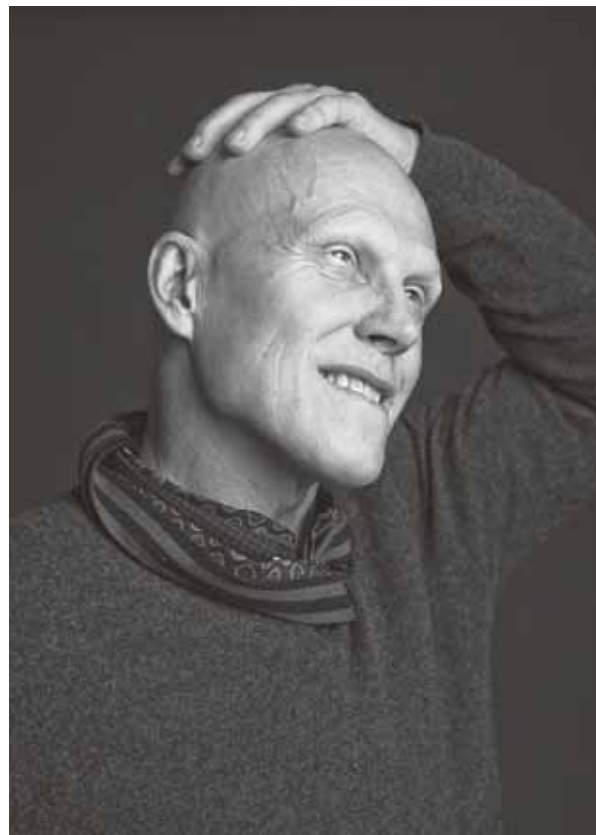
”Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia [–] sosiaali-, koulutus- ja terveystalouden kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.” (SEUT 207 artikla 4 b)

MITÄ TTIP:LLE VOIDAAN TEHDÄ?

Perusajatukseni on yksinkertainen. TTIP on osa laajaa yhteiskunnallista muutosprosessia. Sen kohtalosta päättävät teknisessä mielessä komissio, EU:n neuvosto, EU:n parlamentti ja EU:n jäsenmaat. Käytännössä TTIP:n ja muiden vastaavien sopimusten – kuten Kanadan ja EU:n vapaakauppasopimuksen – kohtalo ratkeaa kaikilla politiikan tasoilla yleisen poliittisen tahdonmuodostuksen myötä. Tässä ensin muutama huomio teknisistä seikoista, ja sitten politiikasta.

SUOMELLA ON VETO-OIKEUS

Kauppapoliittinen toimivalta on Lissabonin sopimuksen mukaan Euroopan unionin toimielimillä, eli päätökset neuvottelumandaatista ja neuvottelutuloksen hyväksymisestä tehdään EU:n ministerineuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Mutta on tärkeää huomata, että Lissabonin sopimuksessa muutettu SEUT artikla 207 antaa tietyin ehdoin jokaiselle jäsenmaalle veto-oikeuden TTIP:hen.

Sopimusluonnokseen kirjattiin alun perin vain Ranskan vaatimuksesta yksimielisyysvaatimus (eli veto-oikeus) kauppapoliittikan sopimukseen, joilla pelätään olevan laaja vaikutus kulttuuriin alalla. Artiklaan 207 tehtiin kuitenkin toukokuussa 2003 Suomen aloitteesta lisäys, joka antaa kaikille jäsenmaille oikeuden yksin estää sellaisen kauppasopimuksen hyväksymistä, joka vaarantaa maan hyvinvointijärjestelmän. Kyseinen lisäys (SEUT 207 artikla 4 b) syntyi intensiivisen kansalaiskampanjan tuloksena. Tunnen asian hyvin, sillä olin kampanjassa keskeisesti mukana kahden vuoden aikana. Mukana tulosta tekemässä olivat laaja kehitysmaa-aktivistien ja sote- ja ay-järjestöjen koalitio sekä silloisen punamultahallituksen keskeiset ministerit.

Suomen hallitus ja eduskunta voivat siis halutessaan kaataa TTIP-sopimuksen. Reaalipoliittisesti tehtävä ei ole helppo. On kuitenkin syytä huomata, että vaikuttaminen Suomessa tai Suomen kautta ei kuitenkaan ole sen vaikeampaa kuin vaikuttaminen europarlamentissa, komissiossa tai ministerineuvostossa tai niiden kautta.

PAKOTTAVAT KAUPPASOPIMUKSET

On hienoa, että TTIP on herättänyt laajan vastarintaliikkeen. TTIP:ssä on kyse kahdesta asiasta. On kyse menettelytavoista, jotka siirtävät valtaa demokratiolta yhtiöiden hallitsijalle.

riitojenratkaisupaneelille. Ja on kyse sääntelystä, jossa kaupalliset edut ja oikeudet ovat etusijassa ja voivat jyrätä sosiaalisia oikeuksia, ilmasto- ja ympäristönsuojelunäkökohtia.

Minusta on tärkeää tiedostaa, että TTIP ei ole poikkeuksellinen sopimus. Se edustaa politiikan arkea ja globalisaation valtavirtaa.

TTIP on niin sanottu vapaakauppasopimus. Sen ja muiden samankaltaisten sopimusten oikeampi nimi suomeksi olisi pakottava kauppasopimus. Pakottavien kauppasopimusten idea on noin kolmesataa vuotta vanha. Alkuperäinen ajatus on ol-

”Suomen hallitus ja eduskunta voivat siis halutessaan kaataa TTIP-sopimuksen.”

lut taloudellisen tuottavuuden parantaminen sillä, että kaupan ehtoja muutetaan erikoistumista suosivaksi: kun kukin alue ja maa tuottavat sitä mitä ne pystyvät suhteellisesti tehokkaimmin tuottamaan, kaikki hyötyvät. Odotetun hyödyn saavuttaminen on mahdollista vain, jos maiden on pakko hyväksyä muiden maiden tuotteiden tulo omille markkinoilleen yhtäläisin ehdoin maan omien tuotteiden kanssa.

Tästä pakottavan kaupan ideasta on käytetty sanaa vapaakauppa vain siksi, että kauppapoliittikan keskustelua on värittänyt 1600- ja 1700-luvun liberaaliksi sanotun brittiläisen poliittisen filosofian kapea ihmis- ja vapauskäsite. Tämän käsityksen mukaan ihminen on vapaa toimiessaan itsekkäästi omaa etuaan maksimoiden. Erityisen tuhoisaksi tämä perinne muuttuu, jos ihmisen vapaus tulkitaan vapaudeksi maksimoida etuaan kilpailuun ja hintalappuun perustuvilla markkinoilla. Toisen ja paremman, laajan ja kestävänsä vapauskäsitteen mukaan ihmisen vapauteen kuuluu keskeisesti vastuu osallistua kansalaisena markkinavoimien demokraattiseen säätelyyn ja solidaarisen yhteiskunnan rakentamiseen.

KAUPAN OIKEUKSIA PITÄÄ NYKYÄÄN RAJOITTA – MYÖS EU:SSA

Kapean vapauskäsitteen mukaisen politiikan suosio oli jollain tavoin ymmärrettävää niin kauan kuin tuotannon tehostaminen voitiin nähdä globaalisti tärkeänä tavoitteena. Viimeistään 1970-luvun jälkeen globaalisti kehittyneet ympäristö- ja kehityskriisi on kuitenkin tehnyt meille kaikille selväksi, että kehityksen haasteena ei enää ole tuotannon maksimointi vaan köyhyyden voittaminen ja ympäristökatastrofien torjuminen.

TTIP ja muut pakottavat kauppasopimukset, joita vapaa-kauppasopimuksiksi sanotaan, ovat siis jo vuosikymmeniä sitten menettäneet oikeutuksensa. Tilalle tarvitaan sääntelyä, jossa kaupan oikeudet alistetaan ihmisten ja ympäristön oikeuksille.

Historian trendit kuitenkin muuttuvat hitaasti. Epäonneksemme Euroopan unionin tilanne on erityisen keho. Kehno-uden ytimessä on vuoden 1957 Rooman sopimus Euroopan talousyhteisöstä. Rooman sopimus toimii, ikävä kyllä, EU:n nykyisen peruskirjan eli Lissabonin sopimuksen perustana. Sopimuksen mukaan EU:n ytimessä ovat neljä niin sanottua perusvapautta. Näitä ovat tavaran, pääoman, palvelujen ja työvoiman vapaa liikkuvuus. Elämme toisin sanoen Euroopassa, jossa kaupan oikeudet ovat keskeisemmässä asemassa kuin ihmisten vapaudet ja oikeudet.

LOPUKSI

TTIP-sopimus ei tule tyhjäksi. Sen torjuminen on tärkeää. Se on myös mahdollista. Mutta TTIP:n torjuminen on vain pieni osa globalisaatiokriittisen liikkeen historiallista muutostehtävää. Tavoitteena on nykyistä monimuotoisempi, demokraattisempi ja yhteisöjen omaehtoiseen kulttuuriin ja vapaaseen kanssakäymiseen rakentuva yhteisö ilman markkinavoimien sanelemaa pakkoa.

Thomas Wallgren
SDP:n eurovaaliehdokas

Lisätietoa TTIP-sopimuksesta: ttipinfo.wordpress.com

23.4.

TTIP- EUROVAALIPANEELI

AIKATAULU:

17:00 ALKUSANAT

17:15-17:45 ALUSTUS "Mikä ihmeen TTIP?"

Maailmanpolitiikan lehtori Silke Trommer

17:45 - 20:00 PANEELIKESKUSTELU

Paneelin juontaa kansainvälisen politiikan emeritusprofessori Jyrki Kähkönen

PANELISTEINA:

Thomas Wallgren (SDP) **Sakari Puisto** (PS) **Heikki Patomäki** (Vas) **Nils Torvalds** (RKP) **Oras Tynkkynen** (Vihr)
Elina Lappalainen (Kesk) **Laura Peuhkuri** (KD) **Petri Sarvamaa** (Kok)

TTIP-verkosto | **Tamyn Vihreä lista** | **Tampereen yliopiston kokoomusopiskelijat** | **Suomen Attac** | **Tampereen Opiskelevat Keskustalaiset** | **Tampereen Sosialidemokraattinen Opiskelijayhdistys** | **Tampereen Eurooppanuoret** | **Tampereen yliopiston vihreä vasemmisto**

**TAMPEREEN YLIOPISTO
PÄÄTALO LUENTOSALI A1
ke 23.4. KLO. 17**

HALUATKO LIITTYÄ ATTACIN JÄSENEKSI? Tule kanssamme parantamaan maailmantaloutta! Liity Attacin jäseneksi lähettämällä yhteystietosi osoitteeseen jasenet@attac.fi. Jäsenmaksu on 45 €, vähävaraisilta 18 €. Jäsenetuina mm. Le Monde Diplomatique & Novaja Gazeta -lehden vuositilaus, Hiekanjyvät-lehti sekä Maailmantalouden ABC ja D -sanakirja.

